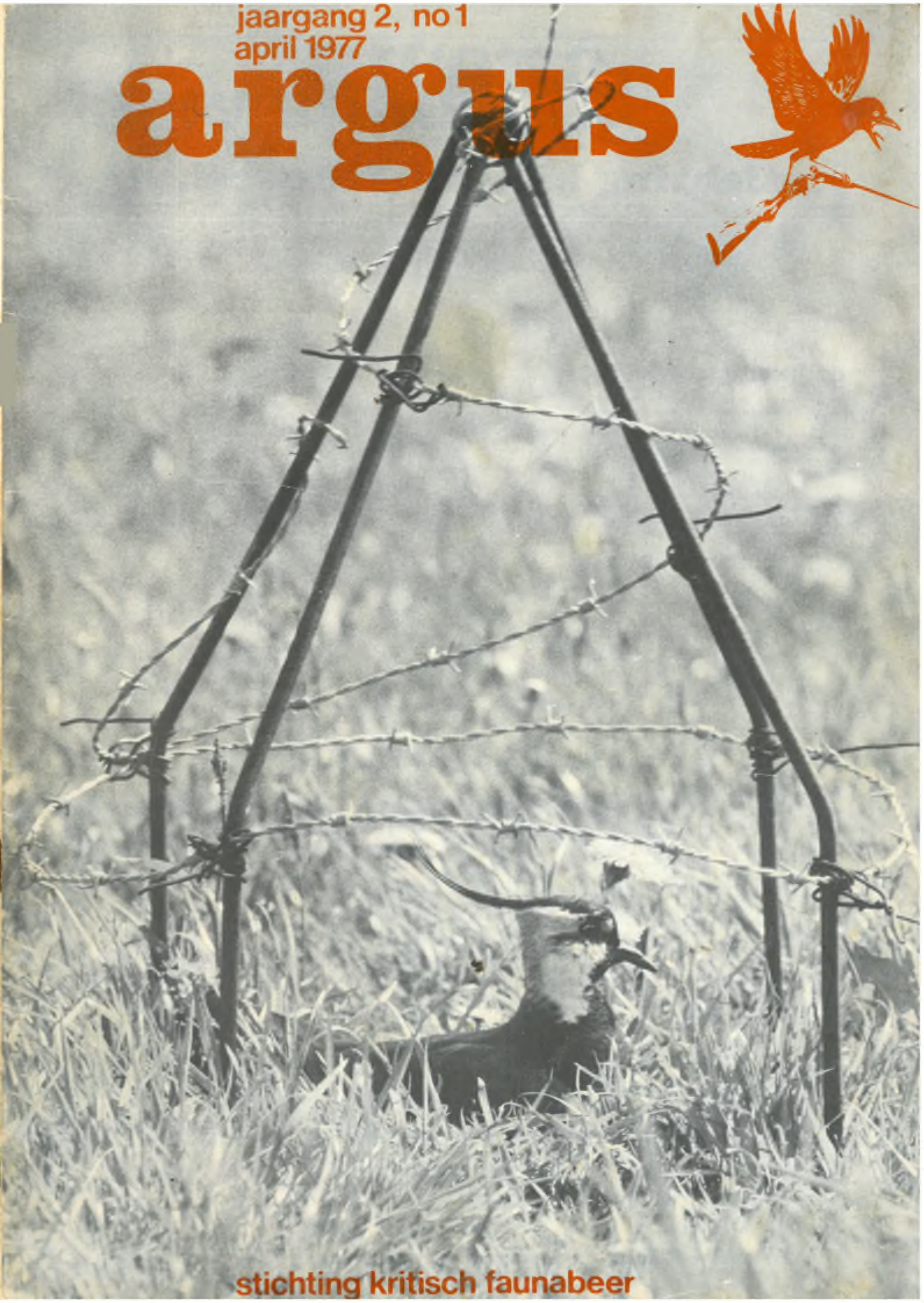

jaargang 2, no 1
april 1977

argus

stichting kritisch faunabeer

argus

blad, van de
stichting kritisch faunabeheer

jaargang 2 no1 april 1977

de stichting

De Stichting Kritisch Faunabeheer is op 11 december 1975 opgericht

Het doel van de Stichting Kritisch Faunabeheer is het bevorderen van een wetenschappelijk en moreel verantwoord faunabeheer. Dit doel tracht de stichting te bereiken door onder meer:

- het toetsen van de faunabeheersmaatregelen aan de doelstelling.
- het verrichten en stimuleren van onderzoek.
- het bekendmaken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en het publiek.

Het bestuur van de stichting bestaat uit:

D.Brand, Utrecht
E.Boeve, Ankeveen
R.Boeve-Bant, Ankeveen
H.van Everdinck, Den Haag
H.Gallacher, Leiden
E.Gubbels, Wageningen
T.Heidweiller, Bennebroek
J.Kattens, Schoorl
H.Niesen, Bergen
N.van Swelm, Rijswijk
P.van Zalinge, Haarlem

secretariaat

Postbus 76, 's-Graveland.
Tel. 02945- 1319

Donaties aan de Stichting Kritisch Faunabeheer kunnen worden gestort op postgiro 3522188 t.n.v. penningmeester Stichting Kritisch Faunabeheer, Den Haag.
Natuurlijk is iedere bijdrage hoe klein ook welkom, maar alleen als U jaarlijks f 10,- of meer stort, krijgt U ons blad gratis toegesonden.

testamentaire beschikking

Indien U de stichting bij testamentaire beschikking wilt bedenken, bevelen wij U de volgende formule aan:
"Ik vermaak aan de Stichting Kritisch Faunabeheer, gevestigd te 's-Graveland, de somma van f... (vrij van alle rechten, ook het recht van successie)."

inhoud

Jaarvergadering	1
Bestuur in het vizier	2
De Jacht: toelaatbaar middel of redelijk doel	5
Trekvogeljacht in Canada	10
Weerribse reeën	11
Rijksfaunabeheer	12
Vogelbescherming	13
Botulisme IV	13
waterwinwereld	14
Professionele natuurbescherming	15
Koninklijke wetsovertreding	15
Kievitensymposium	21
De Hermelijn	36

het blad

Argus is gratis voor donateurs van minstens f10,- per jaar. Losse nummers f2,50 excl. porto, te bestellen door storting op postgiro 3522188. Het blad verschijnt viermaal per jaar. Overname van artikelen of gedeelten hiervan is toegestaan, mits de bron uitdrukkelijk wordt vermeld.

de redactie

De redactie wordt gevormd door Midas Dekkers en Norman van Swelm.
Redaktieadres: Herenstraat 21, Rijswijk -ZH-.

Medewerkers

Marieke Duijndam
Heleen Landman
Tom Loori j
Mouse van Olphen
Fred van Olphen
Marijke van Schalk
Rita Stockmann
Anneke van Swelm
Loes Verhoef

Tekeningen

Norman van Swelm p. 1,2,8,10,22, 36.

Foto's

Archief S.K.F. p.2,15,27.
Peter Boer p.12,13.
Evert Boeve p.16,21,23,25,28,30, 31.
j.f.Hendriksma p.28,29,31,33 en omslagfoto.

ir.W.L.Jansen p.11
Jan Kattens p.4.
Will.H.van Schieveen p.7,9.
Norman van Swelm p.25.
Jaap Taapken p.32.

Omslagontwerp Guus Rijven

Drukkerij

Jaap Kaal
Nieuwe Herengracht 61
Amsterdam

jaarvergadering

Op zaterdag 14 mei a.s. zal de jaarvergadering van de Stichting Kritisch Faunabeheer worden gehouden.
Plaats:
Botanisch Laboratorium,
Lange Nieuwstraat 106,
Utrecht.

Agenda:
13.30 Opening. Jaarverslag over 1976.
14.30 Uitreiking Loden Kraai aan Rien Poortvliet.
14.45 Pauze.
15.00 De Veluwe natuurlijk? de film van Will.H.van Schie-veen, ingeleid door H.van der Veen,
16.00 'Death of legend' film over wolven van Bill Mason.
17.00 Sluiting.

't eitje

Schiermonnikoog - Burgemeester Bas Eenhoorn vertrouwde de zaak niet helemaal, toen zijn vrouw hem zaterdagmorgen kwam vertellen dat de heer Bauke Henstra haar het eerste Kievitseï van dit jaar had bezorgd, temeer, daar de heer Henstra hem enkele dagen eerder als man van Kritisch Faunabeheer had gevraagd, of hij zo'n ei wel zou aannemen. Zoals bekend is door Kritisch Faunabeheer aan alle burgemeesters gevraagd, deze eieren te weigeren, maar de heer Eenhoorn had laten weten, dat hij het toch zou aannemen, tot kennelijke droefheid van de heer Henstra. De heer Eenhoorn is geen kenner, zo zegt hij zelf, maar wist wel, dat men van zo'n ei het

een en ander aan de weet kan komen door het onder water te houden. Dat deed hij dan ook. Het zonk volgens de regelen der kunst, maar het verkleurde ook. Wat overbleef was een wit eitje van een krielkip, dat qua vorm een Kievitseï min of meer benaderde en daarna met waterverf de kleur en stippen van een Kievitseï had gekregen. Commentaar van de heer Henstra op toen volgend telefoontje van de burgemeester: u had toch niet verwacht, dat een man van Kritisch Faunabeheer een echt Kievitseï zou aanbieden ...

uit: Leeuwarder Courant

jacht in groningen

Gedeputeerde Staten der provincie Groningen hebben zich gebogen over de problematiek rond de jacht. De resultaten van dit beraad zijn zeer veel belovend en kunnen zonder enige twijfel gebruikt worden als leidraad voor het verhuur van het jachtrecht op alle overheidsgronden. Wij geven hieronder de brief van Gedeputeerde Staten van 15 februari j.1. weer:

"Wij hebben op 27 juli 1976 besloten de verhuur van het jachtrecht op de aan de provincie toebehorende terreinen te beëindigen, met dien verstande dat voor de agrarische gebieden het vergunningstelsel als bedoeld in artikel 8, 2e lid van de Jachtwet, kan worden gehanteerd wanneer er door wild schade aan gewassen wordt aangericht. Van dit besluit hebben wij de directeur-hoofdingenieur van de provinciale waterstaat op de hoogte gesteld, aangezien wij hem destijds hadden gemachtigd namens ons de verhuur van het jachtrecht te regelen. Deze heeft op zijn beurt belanghebbenden hiervan op de hoogte gesteld. Wij hebben dit besluit genomen op grond van de overweging, dat vele van de provinciale eigendommen kunnen worden aangemerkt als (potentieel) natuurgebied, waar verstoring van de aanwezige broedvogelpopulatie of van trek- en wintergasten dient te worden vermeden, nu agrarische belangen in deze terreinen geen overwegende rol spelen. De jacht is onzes inziens op deze terreinen geen onmisbare beheersmaatregel; naar onze verwachting zal zich na verloop van tijd een natuurlijk evenwicht vormen tussen kleine roofdieren en hun prooidieren.

bestuur in het vizier

door hugh p. gallacher

wat wij gedaan hebben

Het kievitensymposium dat de Stichting Kritisch Fauna-beheer op 22 januari in Zutphen gehouden heeft, is een éclatant succes geworden. Ongeveer 300 belangstellenden vanuit het gehele land waren bijeengekomen om zich te buigen over de vraag "kievitseieren-rapen ja of nee?" Een probleem dat niet alleen de kieviten zelf, maar ook zeer veel vogelbeschermers bezig houdt. Elders in dit nummer komen wij uitgebreid terug op het tijdens het symposium besprokene.

Voor de Stichting Kritisch Fauna-beheer was hiermee de kous niet af. Eind februari hebben wij ons tot alle Commissarissen van de Koningin en een groot aantal burge-meesters gewend met het verzoek geen "eerste kievitsei" meer te accepteren. Zoals bekend neemt de koningin zelf al jaren geen kievitseieren meer in ontvangst. De meeste Commissarissen van de Koningin reageerden positief. Alleen de Commissarissen van de Koningin van Friesland en van Gelderland, die klaarblijkelijk meer oog hebben voor hun persoonlijke populariteit bij de eierrapers dan voor het belang der weidevogels, vormden hierop een uitzondering.

De sluiting van het jachtseizoen op 31 januari heeft de Stichting Kritisch Fauna-beheer gememoreerd met een persbericht, waarin wij hebben laten weten dat gedurende de afgelopen maanden in ons land naar schatting vier miljoen (4.000.000.) dieren gedood werden door jagers.

Het aantal aangeschoten dieren loopt waarschijnlijk in de vele tienduizenden. In februari is de Wijziging van de Jachtwet door de Kamer behandeld. In de volgende Argus wordt hier uitgebreid op ingegaan. Zoals ons uit eerdere ervaringen al duidelijk geworden was, zijn de Kamerleden nauwelijks geïnteresseerd in de jachtproblematiek. Het gemiddelde Kamerlid is volstrekt niet op de hoogte van de huidige feiten en moderne inzichten op het gebied van fauna-beheer en jachtbedrijf. De diverse fracties varen in deze blind op de eigen "specialist" (zo zij die al hebben) en dat is meestal een jager, boer of landbouw-specialist. De openbare behandeling van de Jachtwet werd zodoende tot een schijn debat tussen een jager (Waalkens VVD), jachtvriendelijke boeren (als De Koning BP, Van Rossum SGP, De Bekker CDA) en jagersvriend Tuynman VVD (hoofdbestuurslid Ned. Vogelbescherming) en een enkele witte raaf zoals Beekmans (D66) en Coppes (PPR); deze laatste twee benaderden de jacht niet zozeer als tijdverdrijf en sport, maar als vorm van fauna-beheer. Vooral Dolf Coppes van de PPR verdient een eervolle vermelding, omdat hij zich bijzonder heeft ingezet voor de zaak en het en i ge Kamerlid was dat zich onomwonden heeft uitgesproken tegen de plezierjacht. Bovendien heeft Coppes een groot aantal amendementen ingediend met het doel tenminste de meest onverantwoorde bepalingen in het wetsvoorstel te wijzigen. Zoals gevreesd moest worden, hadden in de Kamer onwetendheid en partijdigheid de overhand. Slechts enkele wijzigingsvoorstellen vonden in de ogen der Kamerleden genade, maar verreweg de meeste amendementen werden domweg weggestemd. Indien de behandeling in de Eerste Kamer eenzelfde verloop zal hebben, betekent dit dat wij (én de dieren) de komende tijd opgescheept zitten met een Jachtwet die nog steeds uitgaat van de wetenschappelijk en moreel volstrekt onverantwoorde filosofie! zolang de voor de jacht uitverkoren diersoorten niet uitgeroeid worden, mag ieder-

dolf coppes (ppr) de enige.....

een die daar genoeg in schept, naar hartelust jagen. De Stichting Kritisch Fauna-beheer heeft een zogenaamde "Alternatieve Jachtwet" opgesteld, die een delegatie van het bestuur aan Kamer-voorzitter Vondeling heeft aangeboden en vervolgens aan alle parlementariërs is uitgereikt.

Tijdens de behandeling van de Jachtwet lanceerde het Landbouwschap weer eens een persbericht over ganzenschade. Het bericht was goed getimed, doch wederom krakemikkig van inhoud! er zouden 500.000 ganzen in ons land pleisteren, terwijl het aantal ganzen dat tegelijkertijd in ons land pleistert de 200.000 vrijwel nooit overschrijdt. Als de schadeberekeningen en uitkeringen even nauwkeurig zijn als deze opgave.... Het Landbouwschap hield een vurig pleidooi voor een forse opvoering van de jacht, zelfs op beschermde ganzesoorten. Nog dezelfde dag heeft de Stichting Kritisch Fauna-beheer op de stemmingmakerij jegens de ganzen gereageerd. In een brief aan de Kamer hebben wij nog eens onderstreept dat:

1. de internationale positie van de ganzen verre

- van rooskleurig is.
2. boeren voor eventuele schade vergoedingen krijgen .
3. bejaging geen adekwaat middel is om schade te voorkomen, maar wel veel averechtse gevolgen heeft.
4. verjagings- en weglukmethoden alleszins de voorkeur verdienen.

Wat dat laatste betreft er kan niet genoeg op gehamerd worden dat verjagen geen bloedvergieten veroorzaakt en even effectief zo niet effectiever is dan jagen. Ook de Vereniging Avifauna Groningen heeft zich direct tot de Tweede Kamer gewend teneinde de kwaadsprekerij van het Landbouwschap te weerleggen .

Het is betreurenswaardig, dat alleen de Stichting Kritisch Faunabeheer en Avifauna Groningen opkomen voor de belangen der ganzen. De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, maar ook andere vogel- en natuurbeschermingsverenigingen doen er het stilzwijgen toe... De Staatssecretaris van CRM heeft besloten vier vogelsoorten die in de Vogelwet genoemd zijn, opnieuw geheel of gedeeltelijk onbeschermd te verklaren. Dit lot treft grote mantelmeeuw, kokmeeuw, zilvermeeuw en spreeuw. De Stichting Kritisch Faunabeheer heeft de Staatssecretaris, in een brief die mede was ondertekend door het Provinciaal Milieucontact Noord-Ho 11 and, erop gewezen dat a) nooit bewezen is dat meeuwen een bedreiging vormen voor andere vogels en b) dat door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer is vastgesteld dat spreeuwen schade aan boomgaarden effectief kan worden tegengegaan door de vogels te verdrijven met behulp van op de band genomen alarmkreten. Volgens de huidige regeling is elke jager gerechtigd lukraak een wilde leeuwig aantal meeuwen en spreeuwen dood te schieten en hiermee is niets en niemand gebaat. Ook in deze kwestie zwijgt Vogelbescherming.

wat wij niet gedaan hebben

De Stichting Kritisch Faunabeheer heeft vanzelfsprekend niet meegedaan aan de duiven-

plukwedstrijd die de Stichting Het Reewild (ziet u het verband?) die op 26 en 27 maart georganiseerd zou worden. Wij zijn van mening dat dieren - dood of levend - nimmer het voorwerp mogen worden van een spelletje. Wel waren wij aanwezig op het terrein, waar bleek dat de wedstrijd uit angst voor akties van de S.K.F. niet doorging, (zie elders in dit nummer).

waar wij mee bezig zijn

Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een serie kaarten waarop bejaagbare dieren zijn afgebeeld; deze serie is vooral bedoeld voor de jeugd. Ook een nieuwe folder en een brochure over de jacht in Nederland zijn in voorbereiding.

Bijna dagelijks verschijnen in lokale, provinciale en landelijke dagbladen artikelen over het faunabeheer, de jacht of de Stichting Kritisch Faunabeheer. Van vele kanten worden ons regelmatig krantenknipsels toegezonden. Het bestxir heeft nu besloten een knipselkrant te vervaardigen. Daartoe verzoeken wij donateurs (verspreid over het land) alle belangrijke berichten die zij lezen, uit te knippen en op te sturen. Van het binnengekomen materiaal wordt periodiek een knipselkrant samengesteld, waarvan alle medewerkers natuurlijk een exemplaar zullen ontvangen. Ook andere belangstellenden zullen deze SKF-knipselkrant kunnen verkrijgen. Wie bereid is mee te werken wordt verzocht contact op te nemen met het secretariaat.

Het bestuur van de Stichting Kritisch Faunabeheer heeft een jaarlijkse prijs ingesteld - de "Loden Kraai" - voor degenen die de meest onverstandige uitlatingen gedaan heeft op het gebied van faunabeheer. De Haagse kunstenaar Cornet heeft in opdracht een loden kraai vervaardigd, die op 14 mei voor de eerste maal zal worden uitgereikt aan Rien Poort vliet.

STICHTING REEWILD

TROFEEËNSHOW
GELDERSE ACHTERHOEK

organiseert
op 26-27 maart 1977

GROTE OPEN NATIONALE DUIVENPLUK- KAMPIOENSCHAPPEN

TE LOCHEM

* In verband hiermede kopen wij gave duiven a f 1,- per stuk.
Inleveradres: Graaf Ottoweg 34, Lochem.

Uit: De Nederlandse Jager van 22 oktober 1976.

Van vele zijden bereiken ons verzoeken voor het geven van lezingen over de Stichting Kritisch Faunabeheer en verzoeken tot deelname aan discussies en forums. Wij kunnen nog enige sprekers gebruiken. Onder degenen die met de SKF sympathiseren, zullen ongetwijfeld velen bereid zijn om gedurende één of enkele avonden per jaar belangstellenden voor te lichten. Zij worden verzocht zich op te geven bij het secretariaat. Ook indien u zoiets nooit gedaan hebt, overwin uw aarzelings en neem contact op.

wat wij zullen gaan doen

Op zaterdag 14 mei a.s. organiseren wij in Utrecht (Botanisch Laboratorium, Lange Nieuwstraat no. 106, aanvang: 14.00) de jaarvergadering van de SKF. Na de presentatie van het jaarverslag en de uitreiking van de Loden Kraai, zal de nieuwe film over de Veluwe worden gedraaid, getiteld: "De Veluwe Natuurlijk". De schrijver van het gelijknamige boek, de bioloog Harm van de Veen, zal de film inleiden. Vervolgens wordt de film 'Death of a Legend' van Bill Mason gedraaid. Hierin wordt afgerekend met een aantal fabeltjes over de wolf. Alle belangstellenden zijn van harte welkom.'

toen al

Toen in 1911 een ontwerp-vogelwet werd ingediend, reageerden de friezen al even weinig doordacht als tegenwoordig. Drie kranten-artikelen uit de Alkmaarse Courant:

14 april 1911

"Bij de toelichting der artikelen wordt o.a. medegedeeld, dat het rapen, vervoeren en verhandelen van kievitseieren uit de Jachtwet is gelicht en geregeld in het onderhavige ontwerp. De eindtermijn voor het rapen van kievitseieren is vervroegd tot 16 April. Door dit rapen toe te staan tot 1 Mei gaat het eerste broedsel dezer vogels verloren en vermindert deze voor den land- en tuinbouw zoo bij uitstek nuttige vogelsoort in sommige streken op onrustbarende wijze. Bovendien is het wenschelijk, den raaptijd van kievitseieren te beperken, daar het maaien en hooien vervroegd zijn en als gevolg daarvan de jonge kieviten, afkomstig uit een later broedsel, zich niet meer in het lange gras kunnen verbergen tegen hunne natuurlijke vijanden."

3 mei 1911

"Te Sneek hebben gistermiddag tal van eierzoekers en eierhandelaars vergaderd. Eenstemmig was men van oordeel dat het artikel in het ontwerp Vogelwet, hetwelk het eierzoeken na 16 April verbiedt, allerm minst in het belang van den kievit is. Met algemeene stemmen besloot de vergadering, zich met een adres tot den minister en de Tweede Kamer te wenden, waarin ten sterkste zal worden geprotesteerd tegen het bewuste artikel, en de wensch zal worden geuit, in den datum van 1 Mei geen verandering te brengen. Het comité voor deze adresbeweging werd staande de vergadering met enige personen aangevuld."

27 december 1911

HET ONTWERP VOGELWET

"De heeren T.Tjeerde, te Workum, F.Klijnsma te Ruigahuizen en D.A. v.d.Meulen te Nijemirdum hebben, naar de Leeuwarder Courant meldt, naar aanleiding van het ingediende ontwerp-Vogelwet een adres aan de minister van landbouw, nijverheid en handel gezonden, waarin wordt gezegd, dat, wanneer het ontwerp ongewijzigd tot wet zal worden verheven, het vangen en verhandelen van lijsters zal verboden zijn. Dat het lijsterstricken voor den werkende stand in de gemeente Gaasterland en omstreken een van de belangrijkste najaarsinkomsten oplevert, zoodat de aan-neming van het ontwerp in zijn tegenwoordigen vorm voor Gaasterland een ramp mag worden genoemd, dat blijkens het oordeel van twee honderd en vijf en zeventig personen, die hun handtekening gegeven hebben, een groot deel van de inwoners van Gaasterland mede van dit gevoelen is.

Zij verzoeken, het wetsontwerp in dien zin te wijzigen, dat het vangen van lijsters in de toekomst blijft toegestaan. Bij dit adres is een memorie van toelichting gevoegd."

peter boer

DE ALTERNATIEVE JACHTWET

Kamervoorzitter Vondeling en de voorzitter van de bijzondere commissie die werd belast met het voorbereidend onderzoek van het ontwerp van wet tot wijziging van de Jachtwet, de heer Van Rossum (SGP) lezen de juist ontvangen Alternatieve Jachtwet aandachtig.

Wet van 15 februari 1977 houdende bepalingen betreffende een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer.

Art.1. Uitgangspunt van deze wet is het belang van de fauna.

- Alle dieren zijn gelijkwaardig.
- Alle dieren vervullen een nuttige functie in het ecosysteem.
- Geen dier is schadelijk voor een ander dier.
- Alle dieren hebben recht op zelfbeheer.
- Een populatiesurplus is onmisbaar voor het voortbestaan van een diersoort.

Art.2. Alle in Europa in het wild voorkomende diersoorten zijn beschermd.

Art.3. Deze wet kent geen:

- Recht tot jagen.
- Genot van de jacht.
- Jacht voor het plezier.

Art.4. Jacht wordt slechts toegestaan indien:

- Dit het belang van de fauna dient.
- Dit schade, b.v. aan landbouwgewassen, effectief tegengaat.
- Indien dit moreel verantwoord is.

Art.5. Jacht is slechts dan toegestaan, nadat wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat:

- Jacht effectief is.
- Geen alternatieve middelen voorhanden zijn.

- Jagen geen schadelijke neveneffecten heeft.

Art.6. Verboden zijn derhalve:

- Bijvoederen, teneinde voor de jacht over meer dieren te beschikken.
- Het invoeren en uitzetten van dieren voor de jacht.
- Het uitzetten van uitheemse diersoorten al dan niet ten behoeve van de jacht.

Art.7. Tot jagen bevoegd zijn alleen van overheidswege aangewezen personen. Bij voorkeur wordt een keus gemaakt uit ambtshalve met behoud en beheer van de natuur belaste funktionarissen. De kandidaat dient een uitvoerige proeve van bekwaamheid af te leggen.

Art.8. De jacht dient met een minimum aan verstoring plaats te vinden.

- Drijfjachten zijn verboden,
- Het doden van het dier dient snel en zonder onnodig risico of verwonding te geschieden.

Art.9. Het opzettelijk frusteren van de natuurlijke regulatiemechanismen, b.v. het doden van kraaiachtigen en vossen ten behoeve van de jacht, is verboden.

Art.10. De minister wordt geadviseerd door een raad van onafhankelijke deskundigen. De adviezen zijn openbaar. Beroep is mogelijk.

de jacht:

toelaatbaar middel of redelijk doel ?

door hans van der meijs

In het maartnummer van het Nederlands Juristenblad verscheen een belangrijk artikel over de jacht van Hans van der Meijs. Hierin toont deze jurist aan, dat de Jachtwet zaken toestaat die het Wetboek van Strafrecht (Wet op de dierenbescherming) verbiedt. De redactie van Argus prijst zich gelukkig dat Hans van der Meijs bereid was het artikel voor Argus te bewerken.

wijziging van de jachtwet

Op 1 maart 1977, heeft de Tweede Kamer de mondelinge behandeling van het ontwerp van wet, houdende wijziging van de Jachtwet afgerond; dit ontwerp was op 22 november 1974 aan de Kamer aangeboden en het is met enige amendementen aangenomen. In het ontwerp wordt ondermeer voorgesteld de kwalificatie "schadelijk wild" te laten vervallen vanwege de positieve functie van de onder deze categorie vallende dieren voor het handhaven van het biologisch evenwicht. In plaats hiervan past volgens de indieners een opsomming van de te bejagen wildsoorten. Voorts zijn voorstellen gedaan met betrekking tot een verplichte verzekering van jagers tegen wettelijke aansprakelijkheid en de verplichting tot het afleggen van een jagersexamen voor degenen, die voor uitreiking van een jachttakte

in aanmerking wensen te komen. Deze maatregelen zijn zeer op hun plaats, gezien de sterke toename van het aantal jagers in de afgelopen jaren: uit de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp blijkt, dat het aantal jachttakten, dat per seizoen wordt uitgereikt, gestegen is van 25.906 in 1966-1967 tot 36.902 in 1974-1975. Andere voorstellen betreffen het verbod van het gebruik van klemmen en vallen bij de jacht, het vervoer van wild, de handel in wild en de vogelvangst met slag- of treknetten. De grondslagen van de Jachtwet blijven in het ontwerp echter ongewijzigd; ondanks het feit, dat de indieners gewijzigde opvattingen en omstandigheden signaleren blijft de uitspraak over de Jachtwet, die minister Mansholt in 1954 bij het totstandkomen van deze wet in de Tweede Kamer deed, onverminderd van waarde: "Het is een compromis tussen een aantal belangen, die soms tegengesteld zijn, soms ook wel met elkaar kunnen harmoniëren. Gediend moeten worden de belangen van de jacht, die van de landbouw en die van de natuurbescherming."

jacht en dierenbescherming

Slechts zelden treft men in de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling

over de Jachtwet de dierenbescherming als motief aan. Hoewel de belangen van natuur- en dierenbescherming evenwijdig kunnen liggen, met name daar waar de jacht op bepaalde soorten uit ecologische overwegingen werd verboden; strijden ze, in andere gevallen, bijvoorbeeld wanneer wegens een dreigende verstoring van het natuurlijk evenwicht ingrijpend afschot van een bepaalde soort is geboden. Wat goed is voor de soort strekt niet steeds het individuele dier tot voordeel, en omgekeerd. Ondanks het feit, dat het criterium van de dierenbescherming vrijwel nergens expliciet wordt gehanteerd, zijn in de wet en in het voorstel tot wijziging een aantal voorschriften en geboden opgenomen, waarvan men zich moeilijk voor kan stellen dat ze zijn ingegeven door zorg voor de belangen van jacht, landbouw en natuurbescherming, en die een evident dierenbeschermend karakter vertonen. Zo treft men in artikel 22 in de limitatieve opsomming van de tot jager geoorloofde middelen aan: "c. Lokvogels mits niet blind of verminkt" (bestaande tekst) "en mits niet anders dan door kortwieken belemmerd in hun bewegingsvrijheid" (voorgestelde uitbreiding). Tevens willen de indieners de artikelen 22, 23 en 26 zodanig wijzigen, dat het gebruik van klemmen en andere vallen dan kastvallen verboden wordt, opdat de kans op verwonding voor het gevangen wild geringer wordt.

Ondanks de aanwezigheid van deze beschermende trekken in de wet zou het overdreven zijn te stellen, dat de protectie van het dier een impliciet uitgangspunt is geweest bij het opstellen van de Jachtwet of de wijzigingsvoorstellen ervan; wettelijke bescherming geniet het dier voornamelijk op grond van de Wet op de Dierenbescherming, waarvan de kern gevormd wordt door een tweetal artikelen in het Wetboek van Strafrecht, te weten het misdrijf omschreven in artikel 254 en de overtreding van artikel 455. Het eerstgenoemde artikel geeft een tamelijk algemene strafbaarstelling, in het laatste zijn onder andere een aantal handelingen opgesomd, die als dierenmishandeling moeten worden beschouwd. Het is de verhouding tussen deze artikelen en het bepaalde in de Jachtwet, die tot interessante vragen leidt.

straffeloos doden

In de jachtwet wordt een regeling gegeven voor het doden van dieren. Dat doden is volgens het Wetboek van Strafrecht niet strafbaar, ten minste wanneer het gedode dier niet aan iemand anders toebehoort, want dan vernielt men andermans eigendom. Wel strafbaar is het pijnigen van dieren; hiervan wordt in de artikelen 254 en 455 van het Wetboek van Strafrecht een omschrijving gegeven. In het misdrijf-artikel, 254, zien we strafbaar gesteld "hij die, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, opzettelijk een dier pijn of letsel veroorzaakt of de gezondheid van een dier benadeelt."

In het overtreding-artikel komen we een soortgelijke formule tegen, maar eenvoudiger: daar is sprake vanodeloos pijn of letsel veroorzaken. Het verschil in terminologie is te verklaren vanuit het verschil tussen overtredingen en misdrijven; in het algemeen kan men stellen, dat voor het bewezen verklaren van een misdrijf aangetoond moet worden, dat de gewraakte handeling opzettelijk is begaan. Voor overtredingen is dat niet noodzakelijk; men kan bijvoorbeeld veroordeeld worden wegens het rijden zonder behoorlijke verlichting, zonder dat men dat opzettelijk heeft gedaan of het zelfs maar wist. Zo heeft men de dierenmishandeling behalve onder de misdrijven ook onder de overtredingen opgenomen, om toch te kunnen optreden tegen gevallen van dierenkwelling, waarbij

moeilijk of niet bewezen zou kunnen worden, dat ze opzettelijk begaan zijn.

opzet of onverschilligheid

Nu is er met dat opzet nog iets meer aan de hand: in het algemeen wordt onder "opzettelijk" verstaan: wilens en wetens, het opzet in zijn, wat we zouden kunnen noemen, alledaagse verschijningsvorm. Maar ook andere vormen van opzet worden in de strafrechtsdogmatiek gehanteerd en één daarvan is het zogenaamde voorwaardelijke opzet. Hier van is sprake wanneer iemand een bepaalde handeling weliswaar niet willen en wetens met een bepaald oogmerk verricht, maar wel de kans, dat een bepaald gevolg intreedt, op de koop toeneemt. Ofwel, zoals het in de handboeken staat: wanneer iemand zich wilens en wetens blootstelt aan de geenszins als denkbeeldig te verwaarlozen kans, dat een bepaald gevolg intreedt. Wanneer iemand bijvoorbeeld een ander een kogel in het lichaam schiet, slechts met de bedoeling hem te verwonden, terwijl hij weet dat er een aanmerkelijke kans is dat de getroffene gedood wordt, dan zal hij als het slachtoffer sterft, toch schuldig zijn aan opzettelijk begane doodslag, omdat hij het gevolg op de koop toe nam; het kon hem niet schelen.

Deze korte wandeling door het strafrecht was nodig voor een goed begrip van het volgende: iemand, die gaat jagen heeft de bedoeling dieren te doden (niet strafbaar). Hij neemt echter wel de kans op de koop toe, dat het dier slechts gewond raakt en dus pijn lijdt. Wanneer dit gebeurt, kan men met recht beweren, dat hier sprake is van opzettelijk toegebrachte pijn of letsel. Maar ook dit is niet altijd strafbaar: behalve dat de pijn of het letsel opzettelijk is toegebracht, eist artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht bovendien voor strafbaarheid van de dader dat die mishandeling is gepleegd zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van een redelijk doel toelaatbaar is. In het onderstaande zal nu worden nagegaan, wat de rechtspraak in de loop der tijd heeft verstaan onder "redelijk doel", en of de jacht als zodanig zou kunnen fungeren.

zonder redelijk doel

Toen ons huidige Wetboek van Strafrecht in 1881 tot

stand kwam, was er van het redelijk-doel-vereiste nog geen sprake. Strafbbaar was eenvoudigweg "mishandeling van een dier". Dit hield volgens de toenmalige minister in dat strafbaar was een opzettelijk-wrede behandeling. Die trait d'union had wel degelijk een functie, want een mishandeling, die wreed en opzettelijk toegebracht was, achtte hij niet strafbaar; alleen die, waarbij men opzettelijk wreed was. Met andere woorden: de wreedheid moest doel zijn, anders ging de dader vrijuit.

De rechtspraak vatte deze eis zeer letterlijk op. Er zijn nogal wat voorbeelden van wrede handelingen tegenover dieren, die niet gestraft werden, omdat men er een verder liggend doel mee wilde bereiken. Bij voorbeeld: men tuigt een paard met een paar mensen met behulp van stukken hout grondig af, niet met wreedheid als doel, maar omdat dat paard een diligence een op rit op moet trekken. Het doel rechtvaardigde elk middel.

Nadat vruchteloos verschillende pogingen waren gedaan om de wet gewijzigd te krijgen, liet in 1917 de toenmalige minister van justitie een zaak tot aan de Hoge Raad door procederen, om een uitspraak in hoogste instantie te verkrijgen over de inhoud van het begrip dierenmishandeling. In 1918 kwam die uitspraak. Mishandeling was niet alleen het opzettelijk toebrengen van leed, naar hield daarenboven in, dat dat leed door de dader zonder redelijk doel, of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van dat doel nodig was, was toegebracht. Vrijwel meteen daarop diende de minister een wetsontwerp in, om de wet in deze richting verdergaand te wijzigen. Tussen het oordeel van de Hoge Raad en dat van de minister bestond een belangrijk verschil: in plaats van het woord nodig nam laatstgenoemde op: toelaatbaar. Dit ontwerp werd een jaar later wet.

Deze ogenschijnlijk kleine verandering van terminologie heeft belangrijke implicaties. Het duidelijkst blijken die, wanneer we de verschillende formuleringen in hun werking in de praktijk bezien aan de hand van het zojuist gegeven - aan de rechtspraak ontleende - voorbeeld. Aanvankelijk mocht men het paard, dat niet wilde trekken, doodknuppelen als men daar prijs op stelde, mits dat maar gebeurde om het dier tot trekken aan te zetten. Het opzet was immers niet op wreedheid zelf gericht, maar het doen trekken. In de gedachten

van de Hoge Raad van 1918 mag men het paard straffeloos een flink pak slaag geven, wanneer dat nodig is om het te laten trekken ("met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel nodig is"). De minister was niet tevreden met "nodig" en maakte er "toelaatbaar" van, zodat nu een zelfstandig criterium ingevoerd werd. In bepaalde gevallen kan het namelijk wel nodig zijn om het paard grondig te pijnigen, alvorens het begint te trekken, maar men heeft dan de grens van het toelaatbare al overschreden. Het middel (slaan) wordt dus losgemaakt van het doel (trékken) en afzonderlijk beoordeeld.

De formulering ten aanzien van het redelijke doel van 1920 is tot op heden ongewijzigd gebleven; in artikel 254 treffen we nog steeds het "toelaatbaarheids criterium" aan.

de jacht: redelijk doel of toelaatbaar middel

Ter beoordeling staat nu of in de gevallen, waarin sprake is van het tijdens de jacht aanschietsen van dieren (het

voorwaardelijk-opzettelijk toebrengen van pijn of letsel), het delict van artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht gepleegd wordt. Daartoe zal moeten worden gezien in hoeverre de jacht belangen dient, die in vergelijking met het toegebrachte leed hoger te waarderen zijn en of de jacht wellicht beschouwd kan worden als een op zichzelf staand redelijk doel.

Artikel 1 van de Jachtwet verstaat onder "jagen": "het opsporen, bemachtigen of doden van wild en het doen van pogingen daartoe". Als een redelijk doel in de zin van art. 254 Sr. valt deze omschrijving, die in het nieuwe wetsvoorstel is gehandhaafd, niet te beschouwen; immers alleen de handeling, niet de doeleinden ervan worden aangegeven. Wel is een aanknopingspunt te vinden in de Memorie van Antwoord bij de bestaande Jachtwet, waarin een onderscheid in deze zin gemaakt wordt:

"De jacht heeft ongetwijfeld een dienende functie, zowel waar het de bescherming van de landbouwbelangen tegen wildschade als het streven naar het behoud van de waarden van de natuur betreft. Daarnaast kan men haar een

eigen doel - bevrediging aan de behoefte aan actieve recreatie en, voor wat in de overigens kleine groep der broodjagers betreft, voorziening in levensonderhoud - niet geheel onzeggen".

Aan de hand van deze passage zou men een onderscheid kunnen maken tussen een viertal vormen:

- a) De jacht die noodzakelijk is tot bescherming van de belangen van de landbouw. (Een overmatige wildstand kan nadelig zijn voor de te veld staande gewassen).
- b) De jacht als vorm van natuurbesturing. (Uit ecologische overwegingen kan het soms noodzakelijk zijn een aantal exemplaren van een ras, dat zich tengevolge van het ontbreken - vaak ten gevolge van overmatige bejaging - van natuurlijke vijanden bovenmatig heeft voortgeplant, af te schieten).
- c) De jacht als vorm van levensonderhoud.
- d) De jacht als vorm van actieve recreatie. (In de Memorie van Toelichting bij het nieuwe wetsontwerp wordt de mening uitgesproken dat de toegenomen belangstelling voor de jacht voornamelijk toe

te schrijven is aan de gestegen welvaart en de toenomen behoefte aan verschillende vormen van ontspanning. Het is dan ook voornamelijk hierom, dat de indieners de instelling van een jacht-examen noodzakelijk achten).

Waarschijnlijk zal men in de praktijk niet vaak één van de genoemde vormen in zuivere gestalte aantreffen; zo zullen met name de onder a) en b) genoemde jachtvormen voor de deelnemers eraan in veel gevallen recreatieve aspecten vertonen.

De waardering en de afweging van de tegenover elkaar staande belangen hangt in sterke mate samen met de meningen over de waarde van het dierlijk leven en de opstelling ten opzichte van dierlijk leed. Deze gedachten wijzigen zich voortdurend; de Memorie van Toelichting bij de bestaande Jachtwet spreekt van het constateren van "een wijziging ten goede...in de opvattingen van brede lagen van ons volk over de in het wild levende dieren en planten en ten aanzien van de natuur in het algemeen". Dat deze belangstelling sinds de vijftiger jaren sterk is toegenomen blijkt onder andere uit de opkomst van een nieuwe milieuleer en de acties van verschillende groepen op dit terrein.

Aangezien naar deze opvattingen geen empirisch onderzoek gedaan is, kan niet meer dan een benadering worden gegeven. Men mag ervan uitgaan, dat op het ogenblik bij het afwegen van menselijke en dierlijke belangen in het algemeen aan dat van de mens voorrang zal worden gegeven, wanneer dit belang redelijk is. Zo dient het dier de mens als trekkracht, voedsel, verschaffer van kleding en medicijnen, enz. Dit wordt in brede kring aanvaard tot aan het punt waarop het ongenoegen voor het dier niet meer zijn rechtvaardiging vindt in het genoegen van de mens. Op dit punt kan dierlijk lijden nog wel nodig zijn voor het bereiken van het menselijk voordeel, maar is het niet meer toelaatbaar. Vanuit dit oogpunt kan men stellen, dat de onder a, b en c genoemde vormen van jacht zich ergens bevinden op het continuüm tussen geoorloofd en noodzakelijk. Ten aanzien van de jacht uit recreatieve overwegingen kunnen bezwaren worden gemaakt; wanneer we het niet-toebrengen van pijn aan dieren zien als een moreel beginsel, dan zou dit waarschijnlijk het enige principe in het in onze maatschappij geldende waardenstelsel zijn dat kan worden terzijde geschoven door het principe dat de mens moet doen wat

het aangenaam is. Het (voorwaardelijk) opzettelijk verwonden van dieren uit genoegen dient afgewezen te worden, zowel tijdens als buiten de jacht. Op dit punt regelt (en veroorlooft) de Jachtwet een handelen, dat inbreuk maakt op het bepaalde in het Wetboek van Strafrecht.

samenvatting en conclusie

Artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht stelt het pijn of letsel toebrengen aan dieren, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, strafbaar. Hierbij is het middel een als zelfstandig te beoordelen bestanddeel en niet meer uitsluitend gerelateerd aan zijn nut voor bereiking van het doel. Het woord "toelaatbaar" is in de wet opgenomen, omdat de wetgever van mening was, dat het begrip "nodig" niet ver genoeg ging.

Als rechtvaardiging van het toebrengen van pijn of letsel aan dieren is de jacht als verzamelbegrip te grof. Er is een aantal vormen van jacht te onderscheiden; of een aantal van deze jachtvormen een toelaatbaar middel tot een redelijk doel is valt binnen de huidige opvattingen met wisselende zekerheid vast te stellen. De jacht als recreatie dient geen redelijk doel in verhouding tot het geschonden belang en is niet te zien als middel, nodig tot het bereiken van enig redelijk doel. Waar aan de eis van noodzakelijkheid niet voldaan wordt, is die van toelaatbaarheid nog verre. Bijgevolg veroorlooft en regelt de Jachtwet een door het Wetboek van Strafrecht verboden gedraging. Dit conflict wordt door het nieuwe wijzigingsvoorstel niet opgelost, maar in zekere zin verscherpt, omdat juist de jacht als vorm van actieve recreatie sterk toeneemt en het ontwerp hiervoor regelingen geeft. De bestaande toestand wordt hierdoor impliciet gelegaliseerd.

WETENSCHAPPELIJK VERANTWOORD

Er zullen dit jaar 170.000 jonge zeehondjes worden gedood. "Dit besluit is gebaseerd op wetenschappelijke analyses en werd in overleg met biologen genomen. Er zullen humane bejagingsmethoden worden toegepast, die wettelijk voorgeschreven zijn. Deze wettelijke bepalingen hebben goedkeuring van algemeen erkende dierenbeschermingsorganisaties." Dit zei Dr.S.F.Rea, ambassadeur van Canada in ons land, toen hem door de heer G.J.Kleefman, biologiëleraar van de Christelijke Technische School Veluweplein te Den Haag, een petitie tegen de moordpartij op zadelrobjes werd aangeboden. Buiten demonstreerden vierhonderd leerlingen van de school. Voorts zij ambassadeur Rea wel te begrijpen dat vooral jonge mensen tegen de jacht waren. "Maar men moet rekening houden met een aantal punten. Canada moet er voor zorgen dat het zeehondenbestand voor de Atlantische kust op een zodanig peil wordt gehouden, dat hun aantal blijft passen in het biologisch evenwicht van dat deel van de oceaan. Een enorme toeneming van zeehonden, die zich onder andere met grote hoeveelheden vis voedt, zou in de economisch opzicht zo belangrijke visserij ernstig ondermijnen." Waar hebben we dat eerder gehoord?

'je moet niet sentimenteel worden'

Oud-jachtopzichter G. van Velthuizen is een "harde" in de goede zin des woords. De man, die liever wildschut genoemd wordt heeft zich jarenlang met hand en tand verzet tegen het gebruik van wildklemmen. Hij heeft voet aan de grond gekregen. "Die folter-werktuigen", zo betitelt hij wildklemmen, "worden in de bossen van de Veluwezoom haast niet meer gebruikt." De kroon op het werk van deze dierenvriend, die wild (ook roofdieren) wil beschermen tegen de mens en daarvoor een dezer dagen werd onderscheiden door de Anti-vivisectie stichting. Het parool van de deze herfst met pensioen gegane wildschut G. van Velthuizen is: Laat de dieren het onder elkaar maar opknappen, jagen is eigenlijk uit den boze. Tot deze lijfspreuk is hij gekomen uit een veertigjarige praktijk als jachtopzichter.

"Dierenmishandeling met vergunning. Aan drijfjachten nemen jagers deel, die er geen verstand van hebben. Zij zien de afschuwelijke naweeën van een drijfjacht niet, wij jachtopzieners wel'." Woorden uit de mond van G. van Velthuizen, de jachtopziener die tot de herfst de bossen van de Veluwezoom bewaakte, en een fel tegenstander is van de nog steeds toegestane drijfjachten op wilde zwijnen. "Als er dan al geschoten moet worden, kan dit even goed 's nachts door een goede jager die zich verdekt opstelt en de beesten bij een voederplaats meteen dood schiet. Dood schieten is een techniek die de meeste jagers niet altijd even goed beheersen. Talloze wilde zwijnen worden tijdens een drijfjacht aangeschoten. Dagenlang slepen ze zich voort, tot de jachtopzichter of een roofdier aan hun lijden een einde maakt," volgens de heer Van Velthuizen.

zachte kop

Gemener wordt het nog als de jager schiet met patronen met zachte kop, waardoor een soort dum-dum werking ontstaat. Van Velthuizen: "Een keer heb ik meegemaakt dat door een schot met zo'n kogel beide achterpoten van een wild zwijn werden afgerukt. Het dier sleepte zich toen nog wel honderdvijftig meter verder. Toen ik de jager iets over zei, antwoordde hij: 'Och je moet niet sentimenteel worden'." "Ik daarop, maar je hoeft ook geen dierenbeul te zijn."

goedkoop

Toch worden steeds meer zwij-

Een ander deinst er niet voor terug een zeug van de biggetjes weg te schieten, praktijken die vroeger bij drijfjachten op heren ook veel voorkwamen. Hartenjagers dierenbeulen; geldgebrek drijft hen hiertoe. Van Velthuizen: "Er zijn momenteel goedkope patronen in de handel die minder trefvast zijn. Het is misdadig met die dingen te schieten. De helft van het aantal zwijnen dat met die patronen geraakt wordt, raakt verminkt en verdwijnt zwaargewond in de bossen. Trouwens sommige jagers zijn rare vogels. Ik heb er een gekend die zei een kick te krijgen als een dier zijn ogen voor goed sloot.

hartverscheurend

Hartverscheurende tafereeltjes zijn daarvan het gevolg. Loslopende ouderloze diertjes die in een hoekje van het bos kruipen om daar uiteindelijk hun dood af te wachten. Er zijn jagers die op elk dier schieten, waarop geschoten mag worden. Of een doel (lees dier) nu mooi of lelijk is, is voor hun geen probleem, als die trekker maar overgehaald kan worden. Dat zijn mijn ervaringen uit de praktijk," zegt de heer Van Velthuizen.

roofdieren

Als het onderwerp wildklemmen aangesneden wordt zegt de wildschut in ruste: "Roofdieren zijn nuttig. Zij zorgen voor het evenwicht in de natuur. Daarom hebben we geen wildklemmen nodig. Zelfs het stellen van vangkooien, een veel humaner middel, waardoor veel erin getippelde

andere dieren zoals dassen gered konden worden, is niet nodig. Dieren houden elkaar wel in evenwicht als wij niet ingrijpen." Hij vervolgt: "Laat de bunzings, hermelijnen, wezels en vossen maar het vrije veld, dan hoeven wij tenminste niet ten strijde tegen bisamratten en andere schadelijke knagers'." Klemmen worden trouwens meestal geplaatst door jachtopzichters. Dat komt omdat er geen deugdelijke opleiding is voor dit vak. Zij leren praktijken van vroeger van "oude rotten" uit het vak die niet, meer passen in onze tijd met veranderende normen', besluit de tot dierenbeschermers gerijpte oud-jachtopzichter.

Uit: Arnhemse Courant van 30 december 1976.

trekvogeljacht in canada

door norman van swelm

Behalve 170.000 zeehondjes maken de Canadezen nog veel meer dieren dood o.a. door trekvogels als eenden, ganzen, koeten, snippen en Amerikaanse houtsnippen te schieten. Sinds 1966 is de jacht op trekvogels gebonden aan een speciale vergunning die de jachtaktehouder voor \$3.50 kan kopen. Dat het aantal trekvogelschutters niet gering is blijkt uit nevenstaande tabel. Bij de 434.000 vergunninghouders uit 1974 waren liefst 101.000 jagers die voor het eerst zo'n vergunning aanschaffen, terwijl er 15.000 buitenlandse jagers bij waren (o.a. uit de U.S.A.) In 1973 en 1974 werden tenminste respectievelijk 4.000.000 en 4.500.000 trekvogels gedood. In 1974 schoten minder jagers meer vogels. Het aantal geschoten ganzen in 1974 was lager dan in 1973 hetgeen geweten wordt aan slechte broedresultaten van arctische soorten als sneeuw- en kolgans. Het gebruik van levende lokvogels is in Canada verboden evenals het jagen op minder dan 400 meter afstand van een voerplaats. Jagers mogen de door hen geschoten vogels wel weggeven maar niet verkopen. Het jagen op de Canvasback (Aythya valisineria) en de Amerikaanse Tafeleend (Aythya americana) (twee sterk op elkaar gelijkende eendesoorten die als oecologische plaatsvervangers van "onze" tafeleend (Aythya ferina) in Amerika beschouwd worden is gebonden aan restricties. De Canadian Wildlife Service legt de jagers in een pamflet uit waarom: Het gaat om de Canvasback waarvan twee populaties bestaan, een oostelijke en een westelijke. Men maakt zich met name bezorgd om het voortbestaan van de oostelijke

populatie want deze bestaat uit hoogstens 500.000 vogels (beslist weinig in vergelijking met bijvoorbeeld 11.000.000 broedende wilde eenden). Daarbij komt dat in de Canvasbackpopulatie op iedere 40 vrouwtjes liefst 60 mannetjes voorkomen en dat is een uniek gegeven in de Amerikaanse eendenwereld. Dat betekent dat er op iedere 100 vogels maximaal 40 broedparen zijn. Waarbij nog komt dat Canvasbacks niet broeden voor ze minstens twee jaar oud zijn. Een in 1974 geboren vogel zal, i.t.t. andere eenden, niet eerder broeden dan - op zijn vroegst 1976. Dit betekent, afhankelijk van de populatiestructuur, een nog grotere reductie van het broedpotentieel. Het is zelfs aannemelijk dat van 350.000 Canvasbacks in het voorjaar minder dan 100.000 paren zullen broeden die gezamenlijk hoogstens 100.000 vliegvlugge jongen zullen voortbrengen. De jaarlijkse jachtbuit en de natuurlijke sterfte bedragen tezamen ongeveer 100.000 vogels.

Amerikaanse tafeleenden zijn talrijker en zouden, aldus de Canadian Wildlife Service, normaal gesproken niet dezelfde beschermende maatregelen die voor de Canvasbacks zijn getroffen nodig hebben, ware het niet dat beide soorten dezelfde trekroute's gebruiken. Aangezien veel jagers deze twee soorten niet kunnen onderscheiden, zelfs niet in de hand, willen wij iedere uitbreiding van het aantal geschoten Canvasbacks voorkomen, zo zegt de Canadian Wildlife Service. Men kan van de Canadese Dienst Faunabeheer zeggen wat men wil maar uit het voorgaande blijkt dat ze beslist konsekwenter zijn dan het Nederlandse Ministerie van Landbouw. Immers dat Ministerie presteerde het om op 15 november j.1. wel de kleine rietgans, maar niet de "rietgans" van jacht te vrijwaren

en dat terwijl van die laatste "soort" de wereldpopulatie kleiner is dan van de oostelijke populatie van de Canvasback alleen en er bovendien van deze gans vrijwel niets bekend is. Daarbij moet men bedenken dat kleine rietgans en rietgans eertijds beiden bejaagbaar werden gesteld omdat jagers ze tijdens de jacht onmogelijk kunnen onderscheiden (hetgeen onlangs nog diverse malen door hen werd bevestigd o.a. in de Nederlandse Jager jrg. 81 p. 974: O...die Rietgansen). Op grond hiervan zou sluiting van de jacht op zowel kleine rietgans als "rietgans" de enig juiste en rechtvaardige beslissing zijn geweest. De Minister deed dat niet en benadrukte daarmee hoe volstrekt willekeurig de regels van het recht door het Ministerie van Landbouw gehanteerd worden.

Noten:

1. Canada Migratory Game Bird Hunting Permit. Canadian Wildlife Service. 1975. Ottawa.

Tabel 1.
Aantal verkochte vergunningen
in Canada gedurende 1967-1974.
voor de jacht op trekvogels

Jaar	Totaal
1967	383.032
1968	385.553
1969	389.325
1970	405.650
1971	418.237
1972	421.677
1973	452.841
1974	434.162

Tabel 2. Aantal gedode en gevonden trekvogels in Canada 1973-1974
(gerapporteerd door jagers)

	EENDEN	GANZEN	MEERKOETEN	SNIPPEN	HOUTSNIPPEN
1973	3.355.443	439.320	42.294	86.242	108.897
1974	3.861.529	413.985	48.931	107.438	113.299

weerribse reeën

In het staatsnatuurrervaat de Weerribben in Noordwest Overijssel wordt sinds 1958 niet meer gejaagd. Ook niet op reeën. Jagers is die situatie een doorn in het oog. Zij laten geen gelegenheid voorbij gaan om er op te wijzen hoe beroerd de reeën van de Weerribben er wel aan toe zijn. Om een duidelijker beeld te krijgen van de situatie in het gebied gingen wij te rade bij ir.W.L.Jansen te Zwolle, die naar wij meenden te weten ter plaatse enigszins bekend is.

Geachte Redactie,
Gaarne zou ik voldoen aan Uw verzoek om U in te lichten over het griezelige noodlot dat de reeën in de weerribben heeft getroffen, ware het niet dat het mij en de andere beheerders van dit reservaat een mysterie is, wat de jagers bedoelen.
Ik lees met gelijke verbazing als U over het vreselijke lot dat deze dieren heeft getroffen, nu zij niet door jagers worden dood- of aangeschoten, waarbij hier en daar zelfs verwezen wordt naar wetenschappelijke publikaties, die dit zouden aantonen. Deze zijn mij echter niet bekend. Er is een onderzoekje geweest naar een aantal gegevens van doodgevonden reeën in de Lindevallei en in de weerribben van een Wageningse student, die daar een scriptie aan heeft gewijd, maar dit gaf zo weinig duidelijke resultaten dat andere studenten onder leiding van Dr. Van Haatten van het RIN verdere onderzoekingen doen, waaruit misschien te zijner tijd duidelijke en betrouwbare conclusies over de reewildpopulatie te trekken zijn. Volgens Van Haatten is dit bepaald nog niet het geval, maar zoals U weet is de intuïtieve biologische kennis der jagers wel vaker veel groter dan hetgeen serieuze biologen en andere onderzoekers als wetenschappelijk verantwoorde feiten durven te publiceren. Boze tongen hebben het dan weleens over jagers latijn en borrelpraat, maar dat is natuurlijk niet aardig tegenover jagers die het gymnasium niet hebben bezocht en/of geheelonthouder zijn.
In een groot deel van de Weerribben wordt overeenkomstig de afspraken die terzake de jacht in Staatsnatuurrervaten zijn gemaakt tussen de directie Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en de Hoofdafdeling Natuur en Landschapbescherming van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, niet gejaagd, daar er geen enkele behoefte bestaat tot ingrijpen in natuurlijk?

aantalsregulatieprocessen.
Voor geen enkele diersoort hebben wij daar tot dusver behoefte aan of het nu reeën zijn of otters, koolmezen, grote vuurvinders of steekmuggen. Bovendien achten wij het schieten met kogels, hetgeen om reeën te doden wettelijk is voorgeschreven, in dit hoogst onoverzichtelijke rietland veel te gevaarlijk. Enkele jaren geleden is bij de reeënjacht vanuit een bootje een jonge man doodelijk getroffen en zo'n risico wil ik beslist vermijden. De reeënstand in de Weerribben wordt dus geheel beheerst door natuurlijke regulatoren, waarbij darmparasieten een belangrijke rol spelen, zoals dit bij vele andere diersoorten plaats vindt. Ik geloof niet, dat er in de weelderige biomassa van het reservaat voedselgebrek optreedt en evenmin gebrek aan dekking. Wel sneuvelen er reeën aan de randen van het reservaat door jagershand. Naar ik verneem, geeft Faunabeheer afschotvergunningen langs de kantjes van het reservaat. Overleg daarover heeft nooit plaats gehad en ik hoop nog steeds dat de lopende geruchten niet waar zijn. Ik lees zojuist in de courant dat de Tweede Kamer onwidelijk gedrag (wat dat ook moge zijn) wettelijk wil verbieden en ik meen dat kantjesjagerij in die categorie thuis hoort en dus niet door Faunabeheer zal worden aangemoedigd.
Het spijt mij dat ik U weinig meer over deze zaak kan berichten, maar ongetwijfeld zult U met mij hopen dat een deskundig bioloog nog eens een wetenschappelijk verantwoord onderzoek kan publiceren dat aantoont, waarom de reeën in de Weerribben moeten worden geschoten. Ik twijfel er niet aan, of wij zullen dat dan kunnen lezen in ons beider lijfblad De Nederlandse Jager, ir.W.L.Jansen

GANZENJACHT

Al wekenlang worden wij 's morgens wakker gemaakt door duizenden overvliegende ganzen. Wat ouwehoeren die beesten toch als ze onderweg zijn. Zaterdagmorgen kwam de hele horde weer eens vertellen waar ze naar toegingen. Wij werden weer wakker, want omdat het wat mistig was vlogen ze nu nog lager. Op een gegeven moment vingen we het geluid van geweerschoten op. Wij blij verrast het bed uit. Zouden we nu de volgende morgen eindelijk kunnen uitslapen?
Tot een uur of tien werd er regelmatig geschoten. Toen gingen we snel naar buiten om onze helpers te bedanken. Dat is als ze schieten veel te link. Stel je voor dat je zo'n met lood gevulde gans op je kop krijgt.' Uit het weiland kwamen drie mannen met de handen vol ganzen. Gezien het aantal schoten viel de oogst me eerlijk gezegd wat tegen. Ik hoop maar dat die half verzwaarde ganzen het ook af laten weten, want anders hebben we nog geen rust. Door al dat lood komen ze dan namelijk nog lager over. Wij vonden het wel wat vreemd dat je die beesten nog levend en wel, aan hun strot meesleept. Maar ja, misschien smaken ze beter als ze langzaam krepere. Sommigen gingen nog fladderend de kofferruimte in. We hebben een paar prachtige foto's van dit vermakelijke tafereel.
Oenkerk Brand Gans
uit: Leeuwarder Courant
26 januari 1977

REEBRUINE OGEN

"Op 22 november 1.1. is in de gemeente Diepenveen, tijdens een drijfjacht op klein wild, van zeer dichtbij een ree geit met hagel geschoten'."

STICHTING REEWILD organiseert GROTE OPEN NATIONALE DUIVENPLUK-KAMPIOENSCHAPPEN

Gevraagd aan medewerker van de Stichting Reewild waarom de duivenplukwedstrijd niet doorging: "Er waren niet genoeg duiven".
Gevraagd aan een andere medewerker van de Stichting Reewild waarom de duivenplukwedstrijd niet doorging: "We waren bang voor acties van de Stichting Kritisch Faunabeheer."

(rijks)faunabeheer

Aangezien wij, en velen met ons, vaak met verbijstering kennis nemen van door het Ministerie van Landbouw uitgevaardigde maatregelen inzake het faunabeheer, bijv. in de botulisme en rietganskwestie, hebben wij gemeend dat het nuttig is de achtergronden van dit beleid te onderzoeken en bekend te maken. Indien u meent ons daarbij te kunnen helpen, verzoeken wij u contact op te nemen met de redactie.

wildbeheer

Op de onlangs gehouden oriënteringsvergadering van de Vereniging Wildbeheer Veluwe, waarvan het bestuur geheel uit jagers bestaat, hield de heer G.F. Spreen, adjunct-directeur van de direktie Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw een inleiding. De heer Spreen, die kennelijk meende een thuiswedstrijd te spelen, deelde mee dat de EEG commissie een verordening voorbereidt waarbij de lijst van bejaagbare diersoorten sterk wordt ingekrompen. Ter geruststelling van zijn jagersvrienden deelde hij mee dat "wij" (ambtenaren van Ministerie van Landbouw) "behoorlijk dwars zullen gaan liggen".

voetangels

Het weekblad Accent van 15 januari j.1. gaat in op de strijd tussen "steenrijke zakenman Piet Wiegel" en fervent jager, "de arme invalide jager Aad Hartjes". Een verhaal over chantage, geweld, corruptie en bedreiging, een strijd waarbij

o.a. wildschade aan landbouwgewassen de inzet vormt. Wij lezen o.a.: "Zijn(Wiegel's) invloed reikt tot in Den Haag. Op de werkkamer van de adjunct-directeur van Faunabeheer, de heer G.F. Spreen hangt de foto van Wiegel in jagerskostuum. De heer Spreen doet dan ook nogal laatlunkend over de schade die door Wiegel's konijnen berokkend zou worden. Desgevraagd zegt hij: 'Konijnen? Die komen daar niet voor. Ze horen er niet eens.'"

gelukkig maar

Gehoord tijdens de behandeling van de Jachtwet in de Tweede Kamer "Bent u nog geen donateur van de Stichting Kritisch Faunabeheer?" "nee hoor", zei de heer J. Uythoven, ambtenaar van het Ministerie Faunabeheer, secretaris van de Jachtraad en secretaris van de Jachthonden Wedstrijd Raad van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging. "Ik ben gelukkig al jaren lid van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging".

reguleren

Op 4 oktober 1976 hield de heer Nic.G. Kerssies, buitendienst-ambtenaar voor de Veluwe bij de Directie Faunabeheer, voorheen medewerker van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging tot mei 1976 - toen hij bij het Ministerie van Landbouw in dienst trad - verwoed jager, een lezing over jacht voor de natuurvereniging "De Boomvalk". Enkele saillante citaten uit

zijn lezing:

Over de vos: "Gegevens over de juiste aantallen ontbreken. Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer doet onderzoeken naar de gedragingen. Vast staat dat de vos

een natuurlijke predator is. Nu kunnen we twee dingen doen:

1. De jacht sluiten tot alle gegevens bekend zijn.
2. Rustig doorgaan op de wijze waarop tot dusver de mogelijkheden tot regulatie van het vossenbestand aanwezig waren.

Dit laatste is dacht ik voorhands de juiste weg. De mogelijkheid dat er een teveel aan vossen komt is niet denkbeeldig, temeer daar de vos, opportunist als hij is, niet alleen zijn voedsel in de natuur zoekt, maar graag profiteert van onze welvaart (afval op campings, vuilstortplaatsen e.d.). Teveel is niet goed, bij een borrel niet, bij vossen ook niet. De vos heeft geen natuurlijke vijanden in Nederland, dus moet de mens (lees de jager) op gepaste wijze, als predator optreden.

Over de wolf; Met alle respect voor de goede zaken in de brochure "De Veluwe Natuurlijk?", vraag ik me -hoewel ik best wil geloven dat de wolf een goede predator kan zijn - een paar zaken af:

- a. Is de wolf een betere predator dan de goede jager?
 - b. Is het plan praktisch uitvoerbaar (veeteelt, schaapskuddes, rasters)?
 - c. Wat doen we met het teveel aan wolven, afschieten soms?
- Het is, dunkt me, nu niet de goede gelegenheid om dit verder uit te werken."

LANDBOUWSCHAP JAAGT OP GANZEN EN SPOKEN

Om een indruk te geven van de zorgvuldigheid waarmee het Landbouwschap te werk gaat geven wij hieronder de letterlijke tekst van het ANP-bericht van 14 februari 1977.

"den Haag, het landbouwschap meent dat de jacht op ganzen moet worden verruimd. de organisatie heeft de tweede kamer gevraagd aan deze uitbreiding medewerking te geven bij de komende wijziging van de jachtwet. volgens het Landbouwschap is er sprake van een sterk toenemende schade aan landbouwgewassen, die wordt veroorzaakt door houtduiven, meerkoeten, ganzen, wilde zwijnen en

vossen, (sic.) in een brief aan de kamer wijst het Landbouwschap er op, dat de in ons land overwinterende ganzen-populatie in de laatste tien jaren is verdubbeld en tot meer dan 500.000 is gestegen, de schade aan de Landbouw, door ganzen aangericht, wordt becijferd op f.385.000,-.het Landbouwschap, dat melding maakt van de stichting van een ganzenreservaat in zuidelijk flevoland, wil dat de ganzenjacht wordt verruimd van 10.00 uur 's morgens tot tenminste 12.00 uur, dan wel dat deze limiet geheel wordt opgeheven."

BOTULISME IV

Toen ik vorig jaar, ten tijde van de botulisme-kwestie, de Minister van Landbouw verweet, dat hij slechts luisterde naar de jagers en jagende vogelbeschermers in zijn adviesorganen, die er bij hem op hadden aangedrongen juist te jagen in plaats van de jacht te sluiten zoals o.a. de Stichting Kritisch Faunabeheer voorstond, heb ik de Minister toch tekort gedaan. Wat ik niet wist was dat hij ook een advies had ingewonnen bij het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en wel bij het hoofd van de afdeling Ornithologie Drs. J. Rooth én bij de Nederlandse sectie van de International Council for Bird Preservation (de Internationale vogelbeschermingsraad) en wel bij Prof. Dr. M. Mörzner Bruijns (tevens hoofdbestuurder van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels). Hun advies luidde dat bejaging een zekere spreiding van de waterwildpopulaties tot gevolg zou hebben en dat daardoor de kans op besmetting met botulisme kleiner wordt. Bovendien, zo werd gesteld, heeft de jacht een te verwaarlozen invloed op de waterwildpopulatie. Dat dit advies niet bepaald van wetenschappelijk inzicht getuigde is duidelijk (zie ook publikaties over botulisme in Natura en Argus), maar het kwaad is wel geschied.

Norman van Swelm

VOGELVANGST

Uw bericht over de VOGELVANGST (goudplevieren) met netten in Friesland heeft ons bijzonder onaangenaam getroffen. De huichelachtigheid en de drogredenen waarmee enkele politieke partijen en n.b. het bestuur van de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels hun principes inzake vogel-(vangst-)bescherming verdedigen is onbegrijpelijk. Het excuus van een eeuwenoud gebruik is onaanvaardbaar. Ook in Italië sterven miljoenen vogels dank zij een eeuwenoud gebruik. En dat willen wij de les lezen.' Piannello del Lario.

J.J. Hunger-van Suylekom
uit; Telegraaf 10 maart '77

GOUDPLEVIEREN

"Als de Italianen hun vogeltjes knallerij verklaren tot oud volksgebruik en de Russen hun walvisindustrie uitroepen tot historisch ambacht, staan we als Nederlander mooi te kijk met ons opgeheven vingertje'."

Mark Glotzbach in "Wilsterflappen een "mooi oud volksgebruik".
Haagsche Courant, 2 maart 1977.

NIEUWS UIT DE

vogelbeschermingswereld

turkse tortels

Op 22 maart 1976 werd bij de provincie Utrecht een verzoek ingediend om op de landgoederen Rhodesteyn en Hindersteyn in de gemeente Langbroek op Turkse Tortels te mogen schieten. Turkse Tortels zijn beschermde vogels, die pas sinds 1951 in ons land broeden. De eigenaar van de landgoederen, die in zijn tuin fazanten kweekt, vond het heel erg dat de Turkse Tortels een graantje meepikten. Die fazanten wil hij trouwens later schieten, omdat hij zoveel van vogels houdt. Om redenen dat er geen sprake was van aantoonbare schade is de vergunning geweigerd. De eigenaar van de landgoederen is de heer Van Beuningen tevens lid van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Op het landgoed Hindersteyn woont de heer Van de Ven en die is voorzitter van dezelfde club.

Ledenvergadering van de Vogelbescherming een motie aan waarin zij zich uitsprak tegen het vangen van en de jacht op goudplevieren en het bestuur bovendien verzocht de brief aan de Tweede Kamer, waarin het bestuur zich uitsprak voor handhaving van het doodknippen van goudplevieren op "cultuurhistorische gronden" in te trekken. Het bestuur van Vogelbescherming deed dat pas in een brief gedateerd 18 september 1976. Dat was ongeveer 14 dagen nadat de kamercommissie belast met de behandeling van het ontwerp Wijziging Jachtwet haar definitief verslag inleverde. Het gevolg is dat tijdens de behandeling van het ontwerp in de Kamer niets van de veranderde mening van Vogelbescherming doordrong. Ondanks aandrang van een groot deel van de Kamer w.o. PvdA en VVD om het flappen te laten bestaan ging de Minister niet overstag, behalve dan dat hij toezegde de goudplevierenvangers als ze dat tenminste wilden in staat te stellen mee te werken aan het wetenschappelijk onderzoek. Toch is het merkwaardig dat de Vogelbescherming de brief zo laat indiende. Had men zich gewend tot haar hoofdbestuurder, tevens tweede kamer, lid voor de VVD de heer Tuijnman, die toevallig ook nog eens in de kamercommissie zat die belast was met de bestudering van het wijzigingsvoorstel van de Jachtwet, dan had hij zeker verteld dat het sturen van de brief geen zin zou hebben aangezien de inhoud ervan niet meer tot de kamer zou doordringen.

onze rien

Tijdens de feestelijke uitreiking van de literair-artistische prijs aan Rien Poortvliet, hem toegekend door de Internationale Raad voor Jacht en Wildbeheer voor de "uitzonderlijk goede wijze waarop hij de natuur en de jacht tot uitdrukking weet te brengen," in de orangerie bij het Huis te Doorn troffen wij veel van zijn vrienden uit de wereld van de jacht aan die de jagende kunstenaar met deze door het groene gilde hoog aangeslagen onderscheiding geluk te wensen. Op deze gezellige bijeenkomst troffen wij o.a. aan de opperhouthvester en de jagermeester in Zuid-Holland van de Koningin respectievelijk ir.E.Reinders en Mr.R.J.E.M.van Zinnicq Bergmann, Poortvliets jachtvriend, tevens autoimporteur Wijnand Pon, de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging H.J.E. van Beuningen, B.Fentener van Vlissingen, president-directeur van de Steenkolen Handels-Vereniging en natuurlijk de voorzitter van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels Drs.J.E. van der Ven. De Beschermheer van de Vogelbescherming Prins Bernhard, liet een telegram naar Rien uitgaan.

goudplevierknippen

Vorig jaar april nam de Algemene

ROLBEROERTE

Zal ik u eens vertellen van wie ik ook een rolberoerte krijg?

Rien Poortvliet.

Weér zo'n vrijmetselaar van de nationale artiestenloge: gevat panellid van een protestants-christelijk lullekoe-kersprogramma waarvan de naam me op m'n sterfbed nog niet te binnen zal willen schieten, maar het gezicht zie ik vóór me: prijs de Heer, al was het maar, omdat hij mij heeft geschapen.

Gisteren was hij nog op de radio, bij de TROS uiteraard: dat Artis van de Hollandse kleinkunst. En geïmagineerd door de oppasser van het aquarium: Karel Prior. Bekende Nederlanders onder mekaar: dat is ongeveer zo als ik me als onmondig kind de Hel voorstelde, als daar thuis weleens over gepraat werd.

Karel met de stem van iemand die op z'n tenen naar een vorm van algemeen beschaafd Nederlands reikt - en Rien die, omgekeerd, op z'n hurken probeert plat te spreken.

Buitengewoon onzedelijk, dat gewip.

En hoe denkt Rien over heden en verleden?

"Jao, ik dink wulles, ol die filstifte die je nou ken kope. Toen ik 'n klaane dreumes wos, don kreeg ik fan me fader formelieren die on ene kont bedrukt wore, en me moeder see, ik heb 'n blaauw en 'n geel polloot, en don sat je te friemele met 'n messie om d'r een punt an te kraage - maar je wos 's stuk gelukiger don die koters van nou, snappie?"

Jan Blokker

uit: Volkskrant 25 jan.1977

PRINS

-Eén lezer heeft gehoord dat prins Bernhard kort geleden in een van de olielanden is geweest. Is dat juist, en wat deed hij daar?:

-Prins Bernhard heeft kort geleden in Aboe Dhabi een congres over de valkenjacht bijgewoond.

Uit: Het Parool, 24 februari 1977

FAZANTEN

Op vragen van het kamerlid Coppes inzake het uitzetten van fazanten ten behoeve van de jacht deelde de Minister van Landbouw mee dat hij, met betrekking tot natuurterreinen, het uitzetten van wild, anders dan bij wijze van in het natuurbeheer passende herpopulatie, onjuist acht.

In de Memorie van Antwoord met betrekking tot de Wijziging van de Jachtwet is o.m. gesteld, dat er tegen gewaakt zal worden vergunningen te verlenen in gevallen, waarin het duidelijk is, dat het uitzetten- vaak onder het mom van herpopulatie- louter en alleen bedoeld is ten gerieve van de jagers om tot een zo groot mogelijk tableau te komen.

NIEUWS UIT DE

waterwin- wereld

rust

Wij citeren Directeur C. van der Veen van het Amsterdamse waterleidingbedrijf in het boekje "Nippen van de duinen": "Amsterdam drinkt nog steeds water uit het duin. Het duingebied bloeit als nooit te voren dankzij nieuwe leidingen die ruw water naar het duin toebrengen. Je vind er bergeenden, houtduiven, watersnippen, fazanten, reeën, eekhoortjes en hermelijnen'. 'en: "Kortom: een oase in de steenen woestijn die randstad heet. De fijnproevers onder de recreatie zoekenden kennen dit gebied. Zij vinden er rust in nauwelijks beroerde natuur. Zoals een fijnproever dat doet nippen zij van het duin'.

valt wel mee

Dezelfde directeur, die ook voorzitter is van de vereniging Natuur en Milieu, weet ook een en ander over fazantenjacht te vertellen. Uit Het Parool van 22 dec.1.1. citeren wij: "Het valt allemaal nogal mee. Het voeren van de beesten is niet om te fokken. In de winter vinden de beesten niet voldoende voedsel. De jacht is alleen om een te groot aantal beesten af te schieten. We hebben er lang over gepraat: de beesten laten doodhonger en of niet. We hadden geen keus."

(verkeers) veiligheid

In dezelfde Parool spreekt ook de beheerder van het Amsterdamse waterleidingduin ir. Van der Weide: "Het klopt dat er in het infiltratiegebied wordt gejaagd. De beesten komen nu eenmaal overal, wild houdt zich niet aan grenzen. Toch is de jacht drie jaar geleden drastisch gewijzigd en er mogen geen jonge fazanten meer worden uitgezet. Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer telt ieder jaar het aantal dieren en geeft aan hoeveel er afgeschoten

moeten worden. Vooral de reeën hier verdubbelen in aantal elk jaar en zou je er niet afschieten dan heb je er zo een miljard bij elkaar. En dan proberen de beesten het terrein te verlaten, wat voor de verkeersveiligheid een groot gevaar kan opleveren." Dat ingenieur Van der Weide ook niet helemaal in zijn woorden gelooft blijkt even later als hij zegt: "We moeten de beesten wel voeren. Zouden we dat niet doen, dan werd het door de sterfte een dierenkerkhof, en dat is in een water-inlaatgebied een weinig aantrekkelijk idee. Door het voeren voorkom je ziekte en massale sterfte. En omdat de beesten door het voer gezond blijven is de voortplanting groot, waardoor het afschieten van herten en fazanten wel nodig is'. Toen de Parooljournalist vroeg waarom hij niet naar de jacht mocht kijken antwoordde Van der Weide: "Wanneer er gejaagd wordt mag uit veiligheids-overwegingen niemand het terrein betreden'.

lood

Ook ir. H. Bosch, directeur van de Haagse waterleiding en tevens voorzitter van het zogeheten Mijndelcomité dat wordt gevormd door waterleidingemployés en een aantal biologen van de Leidse universiteit staat zijn mannetje op het gebied van de jacht zo blijkt uit de Haagsche Courant van 13 januari j.1. Op de vraag hoe de inbreng van lood dmv jacht en waterwinning met elkaar te rijmen zijn zei hij

o.a.: "Daar lig ik niet wakker van. Dat gebeurt al sinds mensenheugenis en het is nodig om de konijnenstand in te tomen. Dat doen onze eigen mensen ook. Wat ons wel zorgen baart uit milieuhygiënische overwegingen is, dat jagers de gekleurde kunststofhulzen laten liggen'. 'De heer Bosch doet hier op de bezoeken van het Koninklijk jachtregiment'.

EEN BELANGRIJKE MEDEDELING VOOR KONIJNEN

In het Lange Termijn Plan van de boswachterij Noordwijk van het Staatsbosbeheer, complex Wassenaar, waaronder een groot deel van het gebied van de Haagse waterleiding valt waar jaarlijks ruim 10.000 van Uw broeders geëlimineerd worden staat in het hoofdstuk over algemeen terreinbeheer o.a.: "De oppervlakte korte vegetaties in de duinen is de laatste decennia sterk afgenomen doordat de konijnenpopulaties regelmatig te klein zijn door myxomatose en er daardoor te weinig geget wordt. Indien deze tendens zich voortzet zal nagegaan worden of een extensieve vorm van begrazing met andere diersoorten hier een mogelijke beheersmethode is om voldoende oppervlakte duinterrein met korte vegetatie te behouden.

NIEUWS UIT DE

professionele

NATUURBESCHERMINGSWERELD

In het jaarverslag over 1976 van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee staat o.a.:

"In het afgelopen jaar is binnen de Nederlandse Natuurbescherming veel te doen geweest over de jacht. Helaas vaak in polariserende zin. Aangezien ook onze Vereniging niet zal kunnen ontkomen aan een standpunt over de jacht in het Waddengebied, heeft de Werkgroep Jacht een begin gemaakt met het inventariseren van gegevens over de jacht in het Waddengebied. Dit is gebeurd door middel van een vragenlijst welke op grote schaal is rohdgestuurd naar gemeenten, overheidsdiensten en jachtinstellingen. Op deze vragenlijst is zeer goed gereageerd. De Werkgroep Jacht is thans bezig de resultaten te ru-

briceren en hoopt deze in het voorjaar 1977 aan het bestuur te kunnen presenteren, waarna in samenwerking met de KNJV de gegevens verder onderzocht zullen worden." Dit sluit een principiële afwijzing van jacht in het Waddengebied door deze vereniging welhaast uit. En het zal met name de donateurs die ook lid van de Nederlandse Vogelbescherming zijn niet verbazen dat deze woorden geschreven zijn door Drs. H.J. Muntingh, de man die zichzelf op de jaarvergadering van de Vogelbescherming in 1976 als professioneel natuurbeschermer bestempelde en niet alleen opviel omdat hij zo hoog nodig de integriteit van de jagers in het bestuur van Vogelbescherming moest verdedigen."

DE EERSTE

De eerste fazantenhen die in 1977 werd geschoten, is de hen die op 6 januari j.l. op een 'der laatste drijffjachten in de Wassenaarse duinen werd geschoten. Dit record wordt echter niet erkend omdat de jacht op hennen tussen 31 december en 15 oktober niet geopend is.

KONINKLIJKE WETSOVERTREDING

Op vragen van het kamerlid Coppes deelde de Minister van Landbouw eind vorig jaar mee dat voor de Haagse en Amsterdamse waterleidingduinen en Het Zwanewater in 1976 geen vergunning is verleend tot het gebruik van gifeieren bij de bestrijding van eksters en kraaien. Toch werden die, althans in het jachtgebied van Prins Bernhard in de Haagse en Wassenaarse duinen in het voorjaar van 1976 aangetroffen. Opnieuw werden daarna dode buizerden en ruigpootbuiszenden gevonden die grote doses alpha-chloralose bevatten. Ingevolge art.162 van het wetboek van Strafvordering zijn openbare colleges of ambtenaren, indien hen strafbare feiten ter ore komen, verplicht aangifte te doen bij de Officier van Justitie. Zo kwam het dat de Directeur van de Faunabeheer de Officier van Justitie in kennis stel-

de van het -strafbare- feit dat in de Wassenaarse duinen vergiftigde eieren waren uitgelegd zonder dat daarvoor, van overheidswege, vergunning was verleend. Tijdens het opsporingsonderzoek van de Officier deelde de jagermeester van de Koningin voor de provincie Zuid-Holland Mr.R.J.E.M. van Zinnicq Bergmann mee dat inderdaad gifeieren waren uitgelegd en dat hij was vergeten verlenging van de vergunning aan te vragen. Daarbij kwam dat het uitleggen van gifeieren een gewoonte was geworden. Vervolgens deelde de Directeur van Faunabeheer de Officier nog mee dat het Koninklijk Jacht departement inderdaad niet had kunnen weten dat in 1976 voor het uitleggen van gifeieren in het natuurgebied geen vergunning meer zou worden verleend. De Officier seponeerde tenslotte, en tegen dit sepot is niemand in beroep gegaan.

VRAGEN OVER HAAGSE FAZANTEN

Naar aanleiding van het artikel over de fazantenjacht van Prins Bernhard c.s. in Vrij Nederland door Rudi van Meurs (dec.1976) zijn door de PvdA-fractie in de Haagse gemeenteraad kritische vragen gesteld. Burgemeester en Wethouders deelden 5 januari

mee dat de gemeente, nadat bij het Mijndelcomité advies is ingewonnen, zo spoedig mogelijk een standpunt zal innemen. De VVD verlangde dat dat standpunt in ieder geval bekend zou moeten worden gemaakt vóór de opening van het nieuwe jachtseizoen.

MINISTERIE VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Hoofdafdeling Natuur- en
Landschapsbescherming

Aan de Stichting Kritisch Faunabeheer,
Postbus 76,
'S-GRAVELAND

uw brief d.d. 12 december 1976

afdeling en nummer

Rijswijk (ZH), Stenoordlaan 370, tel. 070-94 92 33

N.L.B./F.F. 23739 5 januari 1977

onderwerp Enquête rapen van
kievitseieren.

Gaarne zeg ik U dank voor de toezending van het verslag met bijbehorend statistisch overzicht van de door U gehouden enquête over het rapen van kievitseieren.

Het verslag geeft naar mijn mening een overzichtelijk beeld van de argumenten die door de tegenstanders van het rapen van kievitseieren gewoonlijk worden gehanteerd. Het is in dit verband jammer dat, als gevolg van de ook door U gesignaleerde selectieve respons, een even overzichtelijk beeld van de argumenten van de vóórstanders ontbreekt.

In het beleid zoals dit tot nu toe door mij is gevoerd met betrekking tot het rapen van kievitseieren is steeds rekening gehouden met de argumenten van zowel de vóór- als de tegenstanders van dit rapen. De resultaten van Uw enquête leveren in dit verband geen nieuwe feiten of argumenten welke een herziening van het beleid thans wenselijk maken.

Ik merk nog op dat ik, in het kader van de harmonisatie van wetgeving op het gebied van de vogelbescherming in de Benelux-landen, wel voornemens ben te bevorderen dat binnen afzienbare tijd ten onzent een verbod van de handel in kievitseieren tot stand komt.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
het Hoofd van de Hoofdafdeling
Natuur- en Landschapsbescherming,

(Jhr. Mr. F.C.M. van Rijkevorsel)

Bijlagen : -

CRM 210 - 206149*

weerwoord

Naar aanleiding van o.a. de hiernaast weergegeven reactie van de Staatssecretaris heeft de Stichting Kritisch Fauna-beheer de Staatssecretaris op 22 februari j.l. het volgende geschreven:

Met verbazing en teleurstelling hebben wij kennis genomen van Uw antwoord op onze brieven van 12 dec. 1976 en 19 dec. 1976. Wij menen in Uw brieven enige tegenstrijdigheden en onjuistheden in de door U aangevoerde argumenten aangaande het beleid inzake het rapen van kievitseieren te ontdekken en willen deze gaarne onder Uw aandacht brengen. Wij verzoeken U ons in Uw antwoord opheldering hierover te geven.

Dat er geen overzichtelijk beeld van de argumentatie van de voorstanders van het rapen uit de enquête is gekomen, heeft ons niet verbaasd. De opzet van de enquête was om de mening van natuurbeschermend Nederland te peilen over deze kwestie. De uitkomsten zijn voor ons alleen een bevestiging, de eventuele selectieve responsen spijt, dat argumentatie die vóór het rapen pleit, niet uit deze bevolkingsgroep naar voren zal komen. Bovendien mogen wij veronderstellen, dat U met deze argumenten genoegzaam op de hoogte bent, aangezien U in het overleg waaruit Uw besluit is voortgekomen, maar liefst vier vertegenwoordigers uit Friesland heeft betrokken.

Wij menen dat in Uw beleid te weinig rekening wordt gehouden met de argumenten van de tegenstanders van het rapen. Gezien het woord "gewoonlijk" in de tweede zin van Uw brief van 5 januari zijn die argumenten echter bij U tijdens het overleg wel kenbaar gemaakt. De resultaten van de enquête leveren -zo meent U- geen argumenten op die een herziening van het beleid wenselijk maken. Tegelijkertijd merkt U echter op, dat U in Uw beleid rekening houdt met argumenten van voor- en tegenstanders. Welnu, de enquête heeft aangetoond dat het grootste deel van de Nederlandse vogelbeschermingsorganisaties een duidelijk afwijzend standpunt t.a.v. het rapen van kievitseieren en t.a.v. de Friese privileges inneemt. Deze massale afwijzing vinden zij echter onvoldoende gehonoreerd in Uw beleidsbeslissingen.

Op het symposium, dat wij hierover op 22 januari j.l. hebben gehouden zijn o.m. enkele mensen uit de wetenschap en voorstanders uit het hoofdbestuur van de Bond van Friese Vogelbeschermings-

wachten aan het woord geweest. Uit hun mond hebben wij evenmin als uit onze enquête één argument kunnen vernemen dat zou kunnen pleiten vóór het rapen van kievitseieren. Indien U zich hiervan wilt overtuigen, kunt U op aanvraag de gesproken tekst toegestuurd krijgen.

Als U verder stelt, dat het beleid inzake de sluitingsdatum van de raaptijd mede is bepaald door de gegevens zoals in het RIN-rapport van drs. Beintema zijn vermeld, wijzen wij U erop dat U dan wel voorbij bent gegaan aan de volgende conclusies uit dat rapport:

conclusie 2: Er zijn geen biologische redenen aan te wijzen om in Friesland tot een latere datum met eierzoeken door te gaan dan in de rest van Nederland,

conclusie 4: Het eventueel opnieuw verlengen van de raaptijd betekent een risico voor de weidevogels, in het bijzonder voor de grutto.

conclusie 5: Uit oogpunt van vogelbescherming is er van het eierzoeken geen positief effect voor de weidevogels vast te stellen,

conclusie 6: Ondanks nazorg is er een geringe negatieve invloed op het broedsucces vast te stellen.

conclusie 8: Zolang onvolgende gegevens voorhanden zijn over de uiteindelijke beïnvloeding van de populaties van de grutto, lijkt het niet wenselijk de raaptijd van kievitseieren opnieuw te verlengen. Ten aanzien van de kievit geldt dat het verschil in effect tussen 6 april en bijvoorbeeld 12 april vermoedelijk zo gering is, dat deze laatste datum als sluitingsdatum heel acceptabel zou zijn, ware het niet dat gedurende de raaptijd van grote schaal de legsel van de grutto verstoord (en geraapt) worden.

Wij verheugen ons dat U voornemens bent om te bevorderen dat er een handelsverbod in kievitseieren komt. Hopelijk komt hiermee een einde aan enkele van de excessen, die bij het beoefenen van de sport van het kievitseierenrapen optreden.

Dat echter door het instellen van een handelsverbod of door het geleidelijk inkorten van de raaptijd een harmonisatie van de wetgeving in de Beneluxlanden zou plaatsvinden willen wij bestrijden. In de Belgische jachtwet van 18 febr. 1882, gewijzigd door KB van 10 juli 1972, art. 6 staat dat het rapen van kievitseieren is verboden en de handel is toegestaan. Bovendien is in België de jacht op de kievit gedurende een

bepaalde tijd toegestaan. Van harmonisatie kan dus slechts sprake zijn als in België ook de jacht op de kievit wordt gesloten (of in Nederland wordt geopend) of in Nederland het rapen wordt verboden (of in België wordt toegestaan).

Het is ons volstrekt niet duidelijk waarom er geen wettelijk kader in te stellen zou zijn om het melken te kunnen verbieden en wel om bijv. tot een handelsverbod te komen. Hopelijk kunt U ons in Uw antwoord dat verder toelichten.

Het instellen van weidevogelbroedreservaten vinden wij een schoolvoorbeeld van "defensief" beheer. Dat is een beheer waarin wordt getracht zoveel mogelijk te behouden, wat nog te behouden valt, zonder dat aan het ingrijpen van de mens, wat de aanleiding is tot dit beleid, een halt wordt toegeroepen. Wij vinden dat het de regering alleen maar past een "offensief" beheer te voeren, namelijk het nemen van maatregelen, die aantasting van de wei de vogelpopulatie door allerlei oorzaken als wegenaanleg, stadsuitbreiding, recreatie, landbouwkundige werken, enz. tegengaan.

De Stichting Kritisch Fauna-beheer blijft de mening toegedaan: 1e. dat het rapen van kievitseieren biologisch niet noodzakelijk is en zelfs een nadelige invloed heeft; 2e. dat de "culturele" argumenten voor het rapen van eieren door de meerderheid der vogelbeschermingsorganisaties in Nederland worden afgewezen;

3e. dat harmonisatie van de wetgeving in de Beneluxlanden tot een onmiddellijk verbod op het kievitseierenrapen noodzaakt;

4e. dat het doen beëindigen van het kievitseieren rapen een onderdeel vormt van een offensief faunabeheer.

De Stichting Kritisch Fauna-beheer dringt er dan ook bij U met klem op aan in Uw beleidsbeslissingen deze vier punten te laten doorklinken. Uw reactie op dit schrijven afwachting,

Hoogachtend,

Stichting Kritisch Fauna-beheer, Drs. H.P. Gallacher, voorz.

Commissie enquête kievitseierenrapen, Drs. T.P.J. Looij, voorz.

RAPPORT BEINTEMA

Als gevolg van het Koninklijk Besluit van 3 januari 1975, waarbij het einde van de raaptijd van kievitseieren werd bepaald op 6 april, is er over de wetenschappelijk-biologische, educatieve, sociale en culturele aspecten verschil van mening ontstaan tussen de Bond van Friese vogel beschermingswachten (BFVW) en It Fryske Gea enerzijds en anderzijds de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, de afdeling Flora en Fauna van het Ministerie van CRM en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Er is een werkgroep in het leven geroepen van vertegenwoordigers van deze groeperingen om te onderzoeken welke sluitingsdatum van het rapen het beste is. Drs. A.J. Beintema van het R.I.N., heeft over het biologische aspect een voorlopig rapport uitgebracht dat vorig jaar voortijdig (d.w.z. voordat het officieel aan de Staatssecretaris van CRM is aangeboden) in de openbaarheid kwam. Wij zullen hier eerst ingaan op de inhoud van dit rapport en daarna in het kort de belangrijkste punten vermelden uit de nota's die de andere leden van de werkgroep hebben opgesteld over de sociale, educatieve en culturele aspecten van het eierzoecken. In het eerste hoofdstuk stelt Beintema dat uit analyses van ringdata zou blijken dat de kievit tegenwoordig vroeger in het seizoen broedt dan enkele tientallen jaren geleden. Hij schrijft dit toe aan de manier waarop het produktieproces in het grasland in die jaren is verbeterd door betere ontwatering, bemesting en algehele verzorging. Hierdoor treedt er versnelde opbloei op van de bodemfauna. Tevens stelt hij vast dat de datum waarop het eerste kievitseil gevonden wordt over het geheel genomen niet is veranderd. Wel verschilt hij van jaar tot jaar sterk. Klimatologische invloeden moeten dus een rol spelen. Verder stelt Beintema dat de vervroeging niet geheel kan worden toegeschreven aan een verkorting van de raaptijd omdat de vervroeging na het invoeren van een vervroegde sluitingsdatum niet sneller verloopt. In het tweede hoofdstuk laat hij het verschil zien tussen gebieden waar wel en waar niet wordt geraapt en splitst hij de gegevens van Friesland af uit de landelijke totalen. Hieruit blijkt dat door het rapen een verkorting van het broedseizoen optreedt. In gebieden waar wel geraapt wordt, valt de datum waarop 25% of 50% van de jongen aanwezig is 13 en resp. 10 dagen later valt dan daar waar niet geraapt wordt. Verder blijkt Friesland de enige provincie te zijn waarin geen vervroeging van

het broedseizoen is waar te nemen. De lengte van het broedseizoen is in Friesland dan ook gemiddeld een week korter dan in de rest van Nederland. Het is dus niet waar dat er in Friesland tot een latere datum kan worden geraapt, omdat de kievit daar later broedt, maar de kievit broedt daar later omdat er in Friesland langer en intensiever geraapt wordt. Na deze conclusie gaat Beintema in op de gevolgen van een later broedseizoen. Hierbij stelt hij vast dat V.d. Werf in 1974 heeft gevonden dat legfels die na 19 april zijn gelegd voor 50% verloren gaan en die van vóór 19 april voor 34%, V.d. Werf ontdekte ook dat het broedsucces in gebieden waar niet geraapt werd 76% bedraagt en in gebieden waar tot 13 april geraapt wordt slechts 65%. De belangrijkste oorzaken zijn vertrapping door vee en predatie. Het aantal nesten dat door maaien verloren gaat zou gering zijn en het doodmaaien van jongen zou slechts een geringe rol spelen. Over de vraag of vroeggeboren dan wel laatgeboren jongen de beste overlevingskansen hebben, zijn de wetenschappers het nog niet eens. De laatste ontwikkelingen lijken erop te wijzen dat vroeggeboren jongen de beste overlevingskansen hebben. De nazorg, waarop de Friezen zich beroepen, moet zich volgens Beintema over 31% van de kieviten uitstrekken. De wachtgebieden van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten beslaan echter slechts ca 10% van het Friese grasland. Bovendien blijkt de nazorg volgens onderzoekingen van Krikke (1975) en V.d. Werf (1974) nauwelijks invloed te hebben op het verliespercentage. Als het belangrijkste negatieve effect van de nazorg wijst hij op de verhoogde kans op predatie, zowel door kraaien, roofdieren als de mens. Deze predatie zou vooral optreden bij nesten waarbij twee stokken zijn geplaatst en zou het positieve effect van de nazorg te niet kunnen doen. Ten slotte gaat Beintema in op de invloed van het eierzoecken op andere weidevogels. Bij scholekster, kempfaan en tureluur valt de broedtijd geheel of bijna geheel na de sluitingsdatum van het rapen op 13 of 20 april, zodat het zoeken voor deze soorten nauwelijks bezwaar oplevert. De broedtijd van de watersnip valt echter wel samen of zelfs eerder dan die van de kievit, maar vermoedelijk is het effect van het rapen ook hier gering, omdat de meeste snippen in een ander biotoop dan de kievit broeden. Wat betreft de grutto ligt de situatie echter minder rooskleurig. Zowel het

broedterrein als het broedseizoen vallen grotendeels samen met die van de kievit. Bovendien worden grutto's bedreigd door het rapen. Volgens mondelinge mededelingen van de BFVW zouden veel eierzoeckers alle grutto-eieren meenemen. De grutto komt dan ook later tot broeden in gebieden waar geraapt wordt. Het broedsucces blijkt echter niet veel slechter te zijn bij latere legfels. Dat toch negatieve effecten optreden komt door hogere pullensterfte en geringere overleving na het uitvliegen. Over dit laatste is nog niets bekend. De hogere pullensterfte treedt op, omdat jonge grutto's zich in het hoge gras drukken en daardoor makkelijk worden doodgemaaid. Dit in tegenstelling tot de pullen van andere weidevogels. Op intensief gemaaid bedrijven brengt naar schatting 80% van de grutto's geen jongen groot. In een samenvatting stelt Beintema het nog eens duidelijk: Door de algehele tendens tot vervroeging van het natuurlijke broedseizoen wordt bij eenzelfde sluitingsdatum tegenwoordig gedurende een groter deel van de broedtijd naar eieren gezocht dan dertig jaar geleden. Er wordt dus een groter deel van de totale eilegcapaciteit van de kievit door het rapen opgeëist, terwijl er naar verhouding een kortere periode overblijft om met succes jongen voort te brengen. Hij komt ten slotte dan ook tot onder meer de volgende conclusies:

- Er zijn geen biologische redenen aan te wijzen om in Friesland tot een latere datum met eierzoecken door te gaan dan in de rest van Nederland.
- Het eventueel opnieuw verlengen van de raaptijd zou op recreatieve, sociale en culturele motieven berusten, evenals het openstellen van de jacht op sommige vogelsoorten, Biologische gronden hiertoe ontbreken,
- Uit oogpunt van vogelbescherming is er van het eierzoecken geen positief effect voor de weidevogels vast te stellen.
- Ondanks nazorg is er een geringe negatieve invloed op het broedsucces vast te stellen.
- Zolang onvoldoende gegevens voorhanden zijn over de uiteindelijke beïnvloeding van de populaties van de grutto, lijkt het niet wenselijk de raaptijd van kievitseieren opnieuw te verlengen.

tom loorij

ONTDEK DE VELUWE

Hein Schimmel en Sietzo Dijkhuizen hebben, geruggesteund door uitstekende illustrators en fotografen (3 Nestra's, Kolvoort, Van Schieveen enz.) een uitgave van I.V.N. en Vara verzorgd, die zo zeggen ze, bestemd is voor een breed publiek. Daarin zijn ze zeer wel geslaagd, zij het dat de prijs voor niet-leden van I.V.N. en Vara f 75,-, dat streven vermoedelijk zal doorkruisen. De tekst is aangenaam eenvoudig, goed lopend en verzorgd. De foto's en aquarellen doen je onweerstaanbaar naar buiten verlangen. In zeventien hoofdstukken worden ontstaangeschiedenis, het huidige gebruik en beheer, flora en fauna, de landschappelijke waarden en de bedreigingen van de Veluwe beschreven. Jammer is dat een hoofdstuk over de toekomst van de Veluwe ontbreekt waarin de lezer vertrouwd gemaakt had kunnen worden met de toekomstige status van Nationaal Landschapspark en het streven naar herstel van de natuurlijke processen à la Van de Veen. De opmerking op p.131 t.w.: "De houtsnip prijkt helaas nog altijd op de lijst van vogels waarop mag worden gejaagd. Het wordt echter zo langzamerhand tijd dat hij van de lijst wordt afgevoerd. Er is namelijk geen enkel steekhoudend argument aan te voeren, waarbij de jacht op deze vogel als positief zou kunnen worden gewaardeerd. Integendeel. Net zomin als er op spechten en nachtzwaluwen mag worden gejaagd zou dat ook met de houtsnip het geval moeten zijn, enz" zal de kritische faunabeheerder deugd doen. Zoniet echter de suggestie om met de auto of hoe dan ook de baltsplaatsen van de zeldzame en schuwe korhoenders te gaan bezoeken. Dat is

hoogst ongewenst en had niet in het boek moeten staan. Dit geval deed sterk denken aan hetgeen Sietzo Dijkhuizen enige tijd geleden in een interview in de Volkskrant Bert Garthoff verweet n.1. dat deze in zijn zondagochtend programma's het publiek adviseerde met name genoemde orchideeënveldjes te bezoeken. Na zo'n dagje Garthoffpubliek bleken de plantjes met de noorderzon vertrokken.' De foto van een jonge havik op p.178 naast de beschrijving van de buizerd komt op het minder brede publiek als storend over. Over het slijtageproces van de hoeven der moeflons, die in 1921 ten behoeve van de jacht werden uitgezet, staat op p.252: "Op de Veluwe sleten de hoeven op het zachte zand niet zo snel. Ze kregen daardoor een abnormale lengte. Maar de natuur heeft dit probleem opgelost: bij de tweede generatie kwamen die doorgroeien-de hoeven niet meer voor." Als je dat leest vraag je je onwillekeurig af waarom het zg. populatieoverschot op de Veluwe niet naar Corsica en Sardinië teruggebracht kan worden in plaats van doodgeschoten. Ontdek de Veluwe is een boek dat een zo groot mogelijke verspreiding verdient. Het zou nuttig zijn dit boek tegen sterk gereduceerde prijs aan iedere bewoner en gebruiker van het gebied aan te bieden, **norman van swelm**

Ontdek de Veluwe. Prijs f 75,- behalve voor leden van I.V.N. en Vara, die betalen f 59,50. Te bestellen bij I.V.N. Amsterdam, giro 347.147 onder vermelding "Veluweboek".

opgenomen moeten worden. Uit het hoofdstuk "zeehonden" blijkt overigens dat inzake het faunabeheer van de overheid niets veranderd is. Pas toen in de vijftiger jaren niet alle voor de jacht uitgereikte loodjes werden gebruikt, besloot men om eens te onderzoeken waaraan dat lag. Hoe nuttig het is de jacht stop te zetten blijkt uit de stijging van het aantal zeehonden die daarop volgde, tussen 1962 en 1968 liep het aantal op van 1000 naar 1500. Zoals bekend ging het aantal daarna weer snel omlaag als gevolg van vergiftiging, verontrusting door watersporters en sportvis-sers e.d. Het verhaalje over duinen in het hoofdstuk "Fauna van kwelders en duinen" door Dietrich König vangt als volgt aan: "Over de dierenwereld van de duinen zijn niet zoveel gegevens beschikbaar als over de kwelders". Wie deze passage leest zal terecht de wenkbrauwen fronsen. Allengs zal hem daarna duidelijk worden dat de auteur in dit verband onder dieren alleen insecten zoals de groene zand loopkever "die ook goed kan vliegen", enige amfibieën zoals de levend baren-de hagedis en een handjevol zoogdieren verstaat. Hij gaat bovendien vrijwel uitsluitend van de situatie op de Duitse waddeneilanden uit, alhoewel hij het voorkomen van waterspitsmuis en noordse woelmuis op Texel wel noemt. Vogels worden in dit hoofdstuk niet als dieren beschouwd. Jammer want daar waren nog wel wat gegevens over beschikbaar. Dit hoofdstuk had beter niet geschreven kunnen worden. Net als het hoofdstuk over jacht door jager Van Haaften op p.261. Een nietszeggend en onvolledig verhaal dat "toevallig" niet rept over negatieve aspecten van jacht in het waddengebied zoals het uitzetten van fazanten en reeën t.b.v. de jacht en alles wat daarmee gepaard gaat (Ameland, Schiermonnikoog); de verstoring die het jagen op watervogels in de weinige plasjes die de eilanden rijk zijn (Schiermonnikoog) en de stuitende jacht op ganzen met alle gevolgen van dien (o.a. Groningse kust, Dollard). Altemaal zaken die in dit kostelijke natuurgebied niet thuishoren. Geen woord daarover. Wel de verwijzing dat in het Nederlandse en Duitse deel de Canadese gans en de krooneend niet bejaagd mogen worden, maar die komen er dan ook niet voor. Over de 11 eendenkooien zegt hij dat ze gezamenlijk zo'n 30.000 wilde eenden vangen. Dat is taalkundig juist maar het lijkt toch gewenst aan te geven dat hieronder behalve de wilde eend ook verstaan worden pijlstaart, winter- en zomertaling, slobend en smient, zoals ook vermeld staat in de uitgave van de

WADDENZEE

De Waddenvereniging en Natuurmonumenten brachten net als het I.V.N. en de Vara een groot en kleurrijk werk uit dat de kas moet spekken: "Waddenzee". Een groot aantal deskundigen werd in staat gesteld aan een of meer van de vierendertig hoofdstukken mee te werken waarin achtereenvolgens het gehele waddengebied (incl. het Duitse en Deense deel) qua structuur, het natuurlijke leven, gebruik en invloed van de mens en tot slot de waardering en het beheer van het gebied de revue passeren. Het is geen eenheid geworden, er zijn nogal wat leemten, de tekst is vaak teleurstellend oppervlakkig, heeft alle schijn van haastwerk en haalt hier en daar nog net het niveau van een gemiddelde reclamefolder, de schitterende luchtfoto's ten spijt. Het boek is beslist minder dan

het hiervoor besproken werk en in vergelijking daarmee is ook het ontbreken van platen van kunstenaars als Westra een gemis. De foto's op p.20-21 waarop een aantal schelpen duidelijk voor het plaatje zijn gearrangeerd - wie vond ooit 18 keurig gerangschikte wenteltrapjes op een kluitje? - benadrukken dat. Voor hen die daar waarde aan hechten zij gezegd dat de op p.114 afgebeelde vogel geen visdiefje maar een noordse stern is en dat met 'killer whale' of orca (p.144) een zwaardwalvis wordt bedoeld. De opmerking: "Toch kunnen de zeehonden, wanneer zij in grote aantallen aanwezig zijn, schade aan de visserij toebrengen, vooral wanneer zij netten en fuiken vernielen", van Van Haaften (p. 143) is tentendieus en getuigt niet van modern inzicht. Het had niet

Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging "Suizende wieken" van Mr. T. Lebrecht, die Van Haafden in de literatuurlijst heeft laten opnemen. "In Denemarken", zo zegt hij over zeehonden, "heeft men ook nog geen achteruitgang gekonstateerd". Dat lijkt nogal onwaarschijnlijk hetgeen ook de indruk is van de Deense onderzoekers Joensen c.s. (1976): "Without doubt the present population is considerably smaller than 30 years ago". Een publikatie die overigens nog niet bestond toen het waddenboek werd samengesteld. De verwijzing ernaar is dan ook niet als verwijt bedoeld. In het -prima- stuk over drinkwater (p. 276) wordt w.s. om diezelfde reden nog geen melding gemaakt van de dreigende duininfiltratie waardoor een nieuwe aanslag op de natuurlijke waarden van het gebied (o.a. Amelandse duinen) opdoemt. Onder sportvisserij een verbazingwekkend stukje. De auteur, een zekere Dogterom, zegt op p. 306 zonder blikken of blozen: "Het pieresteek is dan ook een commercieel interessante zaak, hoewel gelukkig veel sportieve (sic.) vissers de pieren met eigen hand steken". Wij meenden nou juist dat dit soort zaken niet in natuurgebieden thuishoren. De regering, die in de zojuist uitgebrachte nota landelijke gebieden stelt de sportvisserij te willen bevorderen - kennelijk onder het mom "beter dom dan lastig geef brood en visen" - kan op de wadden alvast aan de slag. Onder de titel "Natuurbescherming in het waddengebied" schreven Wolfgang, Mauk (Mörzer Bruijns) en Claus een tamelijk slap verhaal, waarin hét understatement van 1976 van de hand van Mauk: "In deze periode (bedoeld wordt de periode waarin steeds meer voor het gebied funeste activiteiten bekend werden) van groeiende gevaren kwam de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee de andere organisaties op het gebied van de natuurbescher-

ming in het waddengebied krachtig steunen". Wakker schoppen zal hij (Mauk dus) bedoelen. Voorts wordt hoog, te hoog, opgegeven van de positieve invloed vanuit het "buitenland". Zoals het volstrekt nietszeggende feit dat de Boschplaat gehonoreerd werd met het Europees diploma voor Natuurbehoud en het al evenzeer nietszeggende feit dat de wereldconferentie van de Internationale Raad voor Vogelbescherming in 1970 op Texel werd gehouden. De uitgebreide vermelding dat de Jachtwet soorten als zeehond, brandgang, rotgans, eider-eend en bonte kraai beschermt is apekool. Het stukje over Nederland had eveneens beter niet geschreven kunnen worden. Het hele hoofdstuk ademt de sfeer van louter defensieve natuurbescherming. In het slotbetog: "Een toekomstvisie voor het waddengebied" sommen de Waddenvereniging en Natuurmonumenten een aantal criteria op aan de hand waarvan het waddengebied te houden kan worden. De manier waarop geeft nog hoop,

norman van swelm

Waddenzee kost f 59,90 voor leden van de beide verenigingen en f 79,90 voor niet-leden. Het boek is te bestellen via postrekening 9933 van Natuurmonumenten te 's-Graveland.

DE ARK VAN NOACH

Christian Zuber stelt dat "de televisie de redding van de natuur betekent". Dit medium is onmisbaar om de mensen te laten zien wat er aan de hand is, om hen de informatie te geven waar ze om beginnen te vragen. Zuber brengt het leven en lijden van dieren in beeld; de gruwelijke foto's van de tijger in de klem, zul je niet snel vergeten. Het boek heeft een belangrijke educatieve functie, die het kan vervullen omdat, naast deels schokkende, deels schitterende foto's, de tekst eenvoudig, duidelijk en boeiend is. De lezer krijgt niet

alleen informatie over een aantal diersoorten, waaronder b.v. tijger, olifant en schildpad en de natuur waarin ze leven, maar ook over het ontzagwekkende arsenaal van middelen waarvan de mens zich bedient om dieren te vangen en te doden. Niet omdat het noodzakelijk zou zijn, meestal louter om geldelijk gewin. De jacht, vallen, strikken, gif, rapen van eieren, etc. De verschrikkelijke gevolgen van het dragen van en de handel in bont. Nuttig is de lijst - zij het onvolledig - van bedreigde diersoorten (de volledige lijst bevat zo'n 874 soorten).

Een paar citaten, die de strekking van het boek weer geven:

"Wat de jacht betreft, vraag ik me af, hoe het toch komt dat twee miljoen vergunninghouders in Frankrijk die er een sportief genoegen in vinden dieren te doden, op zichzelf een zo machtige organisatie vormen dat sommige autoriteiten ervoor terugschikken maatregelen te treffen, terwijl vijftig miljoen mensen, die niet het standpunt van de jagers delen, geen recht van spreken hebben." (pag. 237) De schrijver doet hieraan wel weer afbreuk door te zeggen dat er ook jagers bestaan die respect hebben voor het wild (pag. 238) en hieronder rekent hij dan blijkbaar Z.K.H. Prins Bernhard, die een bedankje krijgt voor zijn medewerking. (pag. 257)

Zuber rekent af met een aantal dodelijke fabeltjes als "Als je de eieren uit het nest haalt, gaat de vogel opnieuw leggen". Hij zegt daarover: "In tegenstelling tot bepaalde gedomesticeerde rassen, komt dit bij wilde vogels zelden voor. In principe moet je, zelfs als het nest op de grond ligt, niets aanraken en gewoon doorlopen. Eieren verzamelen onder het mom van de opvoedkundige of wetenschappelijke waarde is helemaal uit den boze. Hetzelfde geldt voor de overdreven fotojacht, waardoor ieder jaar honderden kuikens al in het ei sterven." (pag. 265)

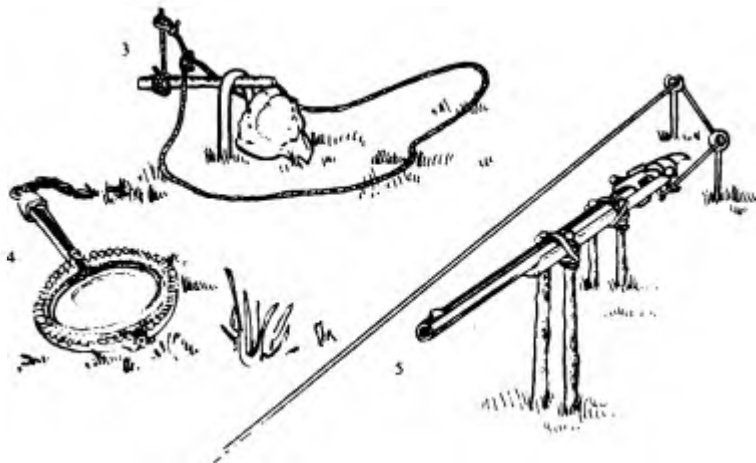
Al roet al een boek dat geschikt is voor een zeer breed publiek en aanbevolen kan worden.

Enige wanklank:

de schrijver vertelt ook het een en ander over zijn eigen avonturen, hetgeen op zich niet zo erg is, maar dat zou niet moeten leiden tot een soort zelfverheerlijking in de trant van "ik ben in Frankrijk de enige filmer die zonder enige subsidie of hulp van de staat werkt", (pag. 235). Wat kopen dieren daarvoor?

anneke van swelm

De Ark van Noach door Christian Zuber uitg. Bruna & Zn. in samenwerking met het wereldnatuurfonds; prijs f 45,--.

Behalve de gewone jacht, de gifmethodes en het stichten van bosbranden, maken stropers gebruik van verschillende soorten vallen. De beschaving heeft gemaakt dat ook in de meest afgelegen gebieden metalen klemmen worden gebruikt om de dieren te vangen.

kievitensymposium

Teneinde ook het nageslacht in staat te stellen kennis te nemen van hetgeen op het symposium is gezegd, is besloten dit deel van Argus geheel daaraan te wijden. Achtereenvolgens worden weergegeven de lezingen (geheel of gedeeltelijk), de slotconclusie van de Stichting Kritisch Faunabeheer, een aantal vragen, gesteld aan de inleiders, en de antwoorden daarop én de persoonlijke visie op het symposium van een van de redacteuren van Argus.

kievitseieren rapen en de wet

door a. binsbergen, inspecteur Vogelwet ministerie van c.r.m.

Ik zal u iets vertellen over de kievitseieren en de wet. Het kievitseieren rapen of zoeken, zoals de Friezen prefereren het te zeggen, is geregeld bij de wet. In art.17 van de Vogelwet is bepaald dat het in art.8 van die wet ingestelde verbod op het zoeken en rapen van eieren van beschermde vogels niet geldt t.a.v. de eieren van kieviten gedurende de raaptijd, welke aanvangt op 1 februari en eindigt op een bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde niet na de 20e april verschijnende dag, welke voor elke provincie verschillend kan zijn. In 1937 werd bij art.12 van de Vogelwet het einde van de raaptijd vastgesteld op 20 april. Dat betekende toen, in 1937, een verkorting met 4 dagen. De Vogelwet 1912 kende nl. ook een raaptijd voor kievitseieren. Het is misschien interessant om u in dit verband te vertellen dat minister Talsma, die indertijd het ontwerp voor de Vogelwet 1912 heeft ingediend, al geprobeerd heeft om de raaptijd in te krimpen t/m 15 april. Pas in 1955 werd besloten de raaptijd verder in te korten, nl. tot 13 april. Deze verkorting gold echter niet voor de provincie Friesland, waar de einddatum van 20 april werd gehandhaafd. Dit in verband met het bijzondere karakter van de eierzoekeport in die provincie. De inkorting tot 13 april werd destijds nog geoordeeld omdat de weide-

vogelstand, in het bijzonder die van de kievit, ongunstig werd beïnvloed door een aantal factoren. De belangrijkste daarvan waren de ontginning en ontwatering van grote gebieden, die daarvoor aan de kievit een geschikte broedplaats hadden geboden, alsmede het vervroegde tijdstip waarop het jonge vee in de weide werd gelaten.

Nog eens 20 jaar later, d.w.z. in 1975, kwam er weer een verandering. Bij Koninklijk Besluit van 3 januari 1975 werd voor het hele land, dus ook voor Friesland, de einddatum voor het eieren rapen bepaald op 6 april, d.w.z. een verkorting van 14 dagen voor Friesland en van 7 dagen voor de andere provincies. In zijn toelichting op dat Koninklijk Besluit zei de staatssecretaris van C.R.M., die op het ogenblik de bewindsvaard is die de uitvoering van de Vogelwet tot zijn taken heeft, dat, refererend aan de raaptijdverkorting van 1955, de toen bestaande verwachting dat deze inkorting voldoende zou zijn om verdere achteruitgang van de stand van de kievit te voorkomen, niet in vervulling is gegaan. De factoren, die destijds aanleiding gaven tot een inkrimping van de raaptijd, zijn ook daarna de stand van de kievit ongunstig blijven beïnvloeden. De ontginning en ontwatering van uitgestrekte gebieden is in versneld tempo voortgezet en de ontwikkelingen in de

landbouw en de veeteelt zijn van dien aard, dat het voor de kievit onder de gegeven omstandigheden steeds moeilijker wordt een broedsel groot te brengen. Daar komt nog bij, dat het zoeken van kievitseieren een steeds grotere bron van verontrusting en verstoring in het veld dreigt te worden, ook voor de andere weidevogels. Dit wordt in de hand gewerkt door de langere weekeinden, langere vakanties en de sterk toegenomen motorisering, waardoor er beduidend meer gelegenheid is om in de raaptijd het veld in te trekken en daarbij grote afstanden af te leggen. Met het oog op het voorgaande is een verdergaande beperking van de raaptijd van kievitseieren noodzakelijk. Als sluitingsdatum van deze raaptijd is voor het gehele land 6 april aangehouden. Een uniforme sluitingsdatum is nl. met het oog

op een doeltreffende controle te prefereren boven afzonderlijke sluitingsdata voor Friesland en voor de overige provincies. Verder is een latere sluitingsdatum van de raaptijd voor Friesland onder de gegeven omstandigheden ook niet langer te rechtvaardigen. De hierbij voorgestelde beperking van de raaptijd moet tevens worden gezien als een bijdrage van Nederlandse zijde aan de harmonisatie van de maatregelen tot bescherming van de kievit in het Benelux-gebied. Van Belgische zijde werd in dit verband reeds besloten tot een belangrijke beperking van de jacht op de kievit. Deze werd nl. teruggebracht van zeven tot drie en halve maand. Hierbij werd als sluitingsdatum van de jacht 15 december i.p.v. 28 februari vastgesteld". Tot zover de toelichting op het Koninklijk Besluit van 3 januari 1975.

In Friesland ontstond na deze raaptijdverkorting een protestbeweging. Op 3 maart 1975 had de staatssecretaris van C.R.M. op verzoek van de B.F.V.W. en 't Fryske Gea met vertegenwoordigers van deze organisatie een gesprek over de situatie die in Friesland was ontstaan. Dit gesprek mondde uit in het besluit een studie te verrichten naar de relatie tussen de weidevogelstand in Friesland en het werk van de Bond, naar het effect van de modernisering in de landbouw op de weidevogelstand, en naar de psychologische kant van de betrokkenheid van de Friese bevolking bij de zaak. Hiertoe werd een werkgroep gevormd, bestaande uit twee vertegenwoordigers van de B.F.V.W., de heren Span en Sjoerdsma, de heer H.F. de Boer van 't Fryske Gea met als plv. lid de heer Kroes, van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels de heer Westra, van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer de heer Beintema en ondergetekende van het Ministerie van C.R.M. Opdracht aan de commissie was de staatssecretaris vóór 1 september 1975

te rapporteren en aan hem advies uit te brengen over een eventuele wijziging van de raaptijd. Dit werkgroepje heeft drie maal vergaderd, maar kon wat betreft de raaptijd niet tot een eensluidend advies komen. Men was het wel eens over twee andere punten:

1. er moet een verbod komen op de handel in kievitseieren
2. het onderzoek van de heer Beintema moet worden voortgezet en uitgebreid.

Wat het handelsverbod betreft, dat zal worden opgenomen in het eerstvolgende voorstel tot wijziging van de Vogelwet. De werkgroep heeft van zijn besprekingen een rapport uitgebracht aan de staatssecretaris en deze besloot voor het jaar daarop de raaptijd voor Friesland met een week te verlengen en in de rest van het land gelijk te houden. In de toelichting op het Koninklijk Besluit van 1 april 1976, waarbij die verandering is geregeld, zegt de bewindsman o.a.:

"In de eerste plaats voert het tot dusver verrichte onderzoek tot de conclusie dat op zichzelf het verschil tussen een sluitingsdatum van 6 april en van bijv. 13 april voor wat betreft de stand van de kievit vermoedelijk gering is. In de tweede plaats is mij door de vaak felle reacties uit Friesland op de inkorting van de raaptijd tot 6 april, hetgeen voor die provincie een vervroeging met niet minder dan twee weken inhield tegen een vervroeging met slechts één week voor de overige provincies, gebleken welk een bijzonder grote plaats het zoeken van kievitseieren nog steeds in het Friese volksleven inneemt. De sterke betrokkenheid van de Friese bevolking bij het wel en wee van de weidevogels blijkt o.m. uit de grote zorg waarmee nesten van kieviten worden omringd, waarbij zgn. nestbeschermers en andere middelen worden gebezigd. Terstond na de vervroeging van de sluitingsdatum tot 6 april is dan ook t.a.v. Friesland een discussie op gang gekomen

over de juistheid van deze vervroeging voor die provincie. Voorts wordt in het onderzoek over de betekenis van het eierzoecken, dat plaatsvindt overeenkomstig de wens van nauwst betrokkenen o.a. uit de regio, met wie terzake overleg is gepleegd, tevens aan de invloed van de zgn. nazorg, die in Friesland t.a.v. de kieviten wordt beoefend, aandacht besteed. In verband met het vorenstaande heb ik na ampele overweging gemeend te moeten bevorderen dat m.b.t. Friesland de oude situatie in zoverre wordt hersteld dat aldaar het zoeken en rapen van kievitseieren een week langer zal zijn toegestaan dan in overig Nederland. Eindigde vóór 1975 de raaptijd voor Friesland m.i.v. 20 april en voor de overige provincies m.i.v. 13 april, thans zijn deze sluitingsdata gesteld op resp. 13 en 6 april. Hierbij teken ik evenwel aan dat indien uit voortgezet wetenschappelijk onderzoek te enige tijd mocht komen vast te staan dat een sluitingsdatum van 13 april voor wat betreft de provincie Friesland niet of niet meer verantwoord mag worden geacht, de onderhavige aangelegenheid uiteraard opnieuw zal dienen te worden gezien. Ook een verminderde belangstelling van de Friese bevolking m.b.t. de zorg voor de weidevogels, waarvoor thans geen aanwijzing bestaat en welke ik ook niet verwacht, zou tot heroverweging aanleiding moeten geven". Tot zover de toelichting op het Koninklijk Besluit van 1 april 1976.

Zoals al gezegd is in de toelichting bij het Koninklijk Besluit van 3 januari 1975 moet de raaptijdverkorting tevens worden gezien als een bijdrage van Nederlandse zijde aan de harmonisatie van de wetgeving in Beneluxverband. België rekent de kievit tot het waterwild, heeft echter de jacht nu tot tweeënhalve maand ingekort. In de toelichting op het Besluit van 1 april 1976 is nog wel sprake van drie en halve maand, maar het afgelopen jaar is die jacht nog verder ingekort, terwijl Nederland het eierrapen nog toelaat. Noch het een, noch het andere is echter op grond van de Beneluxbepalingen toegestaan. Tenslotte dient nog vermeld te worden dat ook in de EEG-richtlijn voor de vogelbescherming, waarvan het ontwerp onlangs aan de Raad van de Europese Gemeenschappen is aangeboden, geen uitzondering wordt gemaakt voor de kievit wat betreft een verbod op het zoeken en rapen van eieren, terwijl deze vogelsoort evenmin als jachtwild wordt genoemd.

Ik dacht dat dit de essentie was van wat gezegd moet worden in verband met de raaptijdverkorting en hernieuwde verlenging van de raaptijd voor Friesland.

kievitseieren rapen populatie-biologisch bezien

ENIGE FRAGMENTEN UIT DE REDE VAN PROF. DR. H.KLOMP

Van alle argumenten die voor en tegen het kievitseieren rapen worden gebruikt zowel de ethische, educatieve, de recreatieve als de politieke, nemen de populatiebiologische toch wel een heel belangrijke plaats in. Maar merkwaardig is, dat ze m.i. heel vaak onjuist worden gebruikt. Wanneer er eventueel sprake is van achteruitgang van vogelsoorten, dan baseert men dat graag op aantallen, op effecten van sterfte en voortplanting, maar heel vaak doet men dat verkeerd. Dat is niet zo verwonderlijk, want populatiedynamica is nu eenmaal ingewikkeld. Bovendien spelen er zo veel factoren in de beheersing van aantallen van dieren een rol, dat het niet eenvoudig is om daar zo maar iets over te zeggen.

Ik dacht dus, dat een beschrijving van de populatiebiologische achtergronden van het exploiteren van dierpopulaties belangrijk was als achtergrond van dit symposium. Een nadelige beïnvloeding van de kievitenstand moet tot uitdrukking komen in de achteruitgang van de aantallen van de broedpopulaties. Uiterst merkwaardig is nu, dat vele tientallen jaren lang het argument van de achteruitgang gebruikt is om maatregelen te treffen. Maar als dan gevraagd wordt om die getallen over de achteruitgang dan eens op tafel te leggen, blijken ze er tot op de huidige dag niet te zijn. Wat is er namelijk nodig om te kunnen vaststellen of de kievitenpopulatie achteruit gaat? Hier zijn geen cijfers van één of twee jaar voldoende, maar zijn getallen nodig over een reeks van jaren, minstens 5, maar bij voorkeur 10 of meer.

Stel dat er bij de kievit sprake is van achteruitgang, dan kan dat bijvoorbeeld komen door een ongunstige beïnvloeding van het woonterrein of door de verhoging van de algehele sterfte. Welke fac-

tor die sterfte veroorzaakt is niet zonder meer te zeggen, want dat zijn er vele. Ten slotte kan het komen door een verlaging van de netto voortplanting. Maar het kan natuurlijk ook nog komen door een combinatie van deze mogelijkheden, bijvoorbeeld dat het woonterrein ongunstig wordt beïnvloed en bovendien de voortplanting daalt door een of andere oorzaak. Daardoor wordt het ook zo ingewikkeld. Een daling door woonterrein- of biotoopverandering kan verschillende oorzaken hebben. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn, dat het terrein zodanig verandert, dat de broedvogels zich niet meer vestigen omdat het terrein niet meer aan de gestelde eisen voldoet. Kieviten gaan namelijk bij de keuze van hun woonterrein af op bepaalde kenmerken van zulke terreinen. Zijn die kenmerken daar in sterke mate aanwezig, dan vestigen zich daar veel kieviten en krijgt men een hoge dichtheid. Is het maar een zo zo aantrekkelijk terrein, dan vestigen zich maar weinig kieviten. Maar voldoet het terrein helemaal niet aan de eisen, dan vestigen zich daar geen kieviten.

Maar het zou ook nog best kunnen, dat het biotoop in andere zin is veranderd en dat de kieviten zich er nog wel vestigen en broeden, maar dat bijvoorbeeld de voedselhoeveelheid per m² door een of andere oorzaak zodanig is teruggelopen dat de jonge kieviten per tijdseenheid onvoldoende voedsel kunnen vinden. Dit is bijvoorbeeld voor de patrijs heel duidelijk bewezen in Engeland. De jongen gaan dan dood en hoewel de kieviten hebben gebroed, brengen ze geen nakomelingen voort en is het terrein in dat opzicht dus volstrekt ongunstig geworden. Stel nu, dat de kievitenbevolking van een terrein over een aantal jaren gevolgd wordt en dat die dichtheid er in de tijd

fig.1

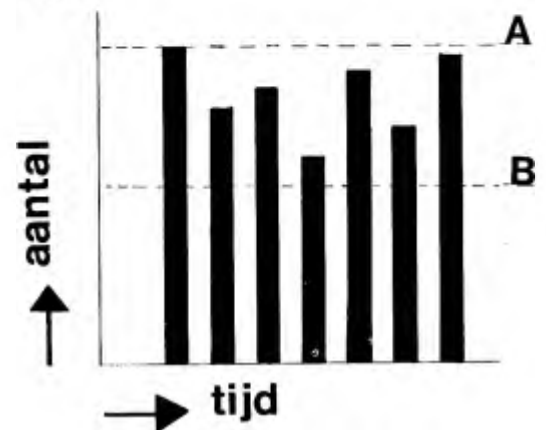
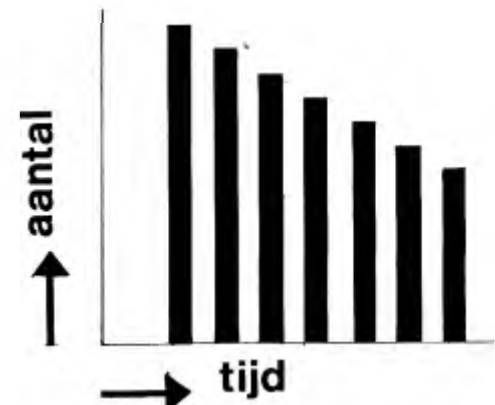

fig. 2

gezien uit ziet zoals in figuur 1 is weergegeven. Dit is dan bijvoorbeeld het resultaat als we de kievitenbroedvogelbevoiking tellen op een bepaald terrein en liefst met dezelfde persoon. Dan zou men kunnen zeggen dat er van een achteruitgang geen sprake is, maar de gemiddelde dichtheid ligt tussen een bovengrens A en een benedengrens B in. Wanneer er dus geen blijvende trend in voor- of achteruitgang is, kun je zeggen dat over die periode de voortplanting en de sterfte van de kievit ongeveer tegen elkaar opwegen. Er is dan dus een balans. En wanneer nu het eierrapen, zo beredeneert men dan, de voortplanting verlaagt, is de balans verstoord. Wat er dan noodzakelijkerwijs moet gebeuren wanneer de balans is verstoord en de voortplanting is verlaagd en niet meer opweegt tegen de sterfte, dan moet je een verloop vinden zoals in figuur 2 is aangegeven. Zulke cijfers zijn nodig om keihard te kunnen zeggen: de kievitenstand wordt bedreigd. Daarom zijn die tellingen zo waardevol over een lange reeks van jaren.

Als het nu zo is dat het eierrapen de reproductie van de kievit verlaagt en daardoor het aantal vliegvlugge jongen per jaar lager is dan indien er niet wordt geraapt zou dit inderdaad optreden tenzij er compensatie is. En die compensatie kan zeer verschillend zijn. Het kan bijvoorbeeld zijn het opnieuw leggen van eieren door de kievit. Maar het kan ook zijn dat een groter deel van de populatie tot broeden komt. Het is nl. zeer wel mogelijk dat lang niet alle kieviten die in het voorjaar op een bepaald terrein aanwezig zijn daar gaan broeden, maar dat er maar een deel van gaat broeden, en een ander deel niet. Als er nu een groter deel van die populatie als effect van het rapen gaat broeden geeft dat een vereffening van het raap-effect. Ik zeg niet dat dat gebeurt, ik geef het alleen als mogelijkheid aan. Een laatste en derde mogelijkheid van compensatie is, dat de sterfte daalt. Ik kom daar straks nog even op terug, want dat is voor veel mensen moeilijk te begrijpen. Hoe kan nu de sterfte gaan dalen in een kievitenpopulatie, wanneer je eieren raapt. Ik noem u dus drie mogelijkheden tot compensatie: 1) het opnieuw eieren leggen, 2) een groter deel van de populatie komt tot broeden, 3) de sterfte daalt. Er kunnen natuurlijk ook combinaties van deze compensatie optreden. Wat het eerste betreft, het opnieuw leggen van eieren, daarover is onderzoek verricht waaruit is gebleken dat de kievit een fenomenaal

herstelvermogen heeft. Bij een vroeg beginnende kievit kan men de eieren uit de eerste vier legfels wegnemen, zodat hij eind mei op een vijfde stel zit te broeden. Verder is het zo dat men bij het eierrapen in de regel niet wacht totdat het legfel vol is, want dan heb je concurrentie, die de eieren voor je neus weghaalt. Dus dat doe je niet. Je vindt een nest van twee en je haalt die twee eruit. Die kievit legt dan het restant in een ander nest en produceert er dan twee eieren bij totdat hij er weer vier heeft. Het gevolg daarvan is, dat als de raaptijd wordt gesloten, alle kieviten, behoudens een enkele uitzondering, op vier eieren broeden. Als dit nu beschouwd wordt als een geweldig compenserend vermogen, dan betekent dat nog niet dat het rapen van eieren nog geen nadelige invloed kan hebben, want de broedtijd wordt natuurlijk uitgesteld. Bij rapen tot 20 april wordt bijvoorbeeld die broedtijd gemiddeld met drie weken uitgesteld, en tot 13 april met twee weken. Dat zou een heel nadelig effect kunnen hebben, wanneer dan de grondbewerking of de landbouw juist dan samen gaat vallen met het verblijf van jonge kieviten in de weide of iets van dien aard. Dat kan heel ernstige gevolgen hebben, want doordat door de raaptijd als het ware al een deel van dat herstel vermogen verloren is gegaan, houdt die kievit natuurlijk minder herstelvermogen over om na het sluiten van de raaptijd het hoofd te bieden aan nieuwe ingrepen. Als u in midden mei het vijfde legfel van een kievit vernielt, dan houdt deze op met leggen, want zijn herstelvermogen is dan ten einde. Altijd is er natuurlijk wel een enkele uitzondering, maar daar moet men natuurlijk niet over praten. Het betekent dus dat door het uitstel de jonge kieviten opgroeien onder andere omstandigheden dan wanneer er niet werd geraapt. En dat kan een heel nadelig effect hebben, zoals voor verschillende soorten is bewezen, hoewel nog niet voor de kievit. De gegevens die daarover ter beschikking zijn wijzen er zelfs op dat dit voor de kievit niet opgaat. Maar meer gegevens daarover zijn zeker gewenst, namelijk directe waarneming daarvan. Wanneer nu ondanks het grote herstelvermogen van de kievit het eierrapen toch eventueel zou leiden tot een daling van het aantal vliegvlugge jongen, de zgn. aanwas per broedpaar, dan kan dat in het geheel worden gecompenseerd door de verlaging van de fractie vogels die dat voorjaar niet tot broeden komt. In een grafiek kan men het aantal kieviten, dat in een be-

paald gebied aanwezig is, uitzetten tegen de tijd van het jaar. In maart voor het begin van het broedseizoen zijn er dan a + b kieviten aanwezig. Hiervan gaan er dan a broeden, terwijl b het niet-broedende surplus is, dat zich niet kan vestigen door het territoriumgedrag van de broedvogels. Na het eierleggen komt er dan een kolom van c aantal eieren bij, twee keer zo groot als a, uitgaande van vier eieren per paar. Willen we nu vaststellen welk deel van deze populatie het volgende broedseizoen aanwezig is, dan kunnen we hiervoor uitgaan van de aanname dat van de broedvogelpopulatie in één jaar ca. 40% sterft. Van het aantal a en b blijft dan respectievelijk d en e over, zijnde 60% van a en b. Het % van de eieren, dat verloren gaat, is veel groter. In het begin treedt een groot verlies op doordat eieren vertrapt worden, geraapt worden, onbevuchte eieren zijn gelegd, jonge kuikens doodgaan, enz. Later neemt dan de sterfte geleidelijk af. Het volgende broedseizoen zijn er dan ten slotte een aantal van f vogels overgebleven van het oorspronkelijk aantal van c gelegde eieren. In het totaal zijn er dan maar d + e + f potentiële broedvogels overgebleven van het aantal van a + b. Dat wil niet zeggen dat er dan minder vogels tot broeden zullen komen, want er is nog steeds ruimte voor het aantal van a broedvogels. Als die echter tot broeden komen hebt u weer even veel broedvogels, alleen houdt u een kleiner surplus van niet broeders over. Aangezien de kievit sterk territoriaal is, kan het bestaan van zo'n mechanisme voorhands niet uitgesloten worden. Het bestaan ervan is voor verschillende soorten bewezen. Het zou dus bij de kievit ook kunnen optreden, maar dit moet nader onderzocht worden en dat kan natuurlijk niet in één jaar, maar daar is een onderzoek van vele jaren voor nodig. Ten slotte noem ik u als derde compensatiemogelijkheid het mogelijk optreden van de dalende sterfte. Om u dit toe te lichten zet ik hiervoor in een grafiekje uit de dichtheid tegen de sterfte op een bepaald ogenblik, bijv. in de tijd in het voorjaar waarin zich het aantal potentiële broedvogels op de broedterreinen aandient. Als het eierrapen nu de kievitenstand nadelig zou beïnvloeden kan de dichtheid hierdoor bijvoorbeeld dalen van a tot b. Als nu compensatie wil optreden door dalende sterfte moet er een lineair verband aan te tonen zijn. Bij deze dichtheid ontstaat dan een

evenwicht door de verlaagde sterfte met een geringe daling van de voortplanting. Als dus door het eierrapen de voortplanting wordt verlaagd kan dus compensatie optreden door de afnemende sterfte, die gerelateerd is aan de door de afnemende

voortplanting ontstane geringe dichtheid. In de praktijk zult u van de verlaging van het dichtheidsniveau

niets merken, omdat deze zo gering is (10 à 15%), dat ze vallen binnen de nauwkeurigheid, waarmee de tellingen worden verricht. Om vast te stellen dat dit echt optreedt moet men dus zeer zorgvuldig tellen op liefst zoveel mogelijk terreinen.

Aan het grote herstelvermogen is het waarschijnlijk te danken, dat het kievitseieren rapen tot nu toe zeker geen desastreuze gevolgen heeft gehad. De verkortingen van de raaptijd hebben echter nergens duidelijk toename van de kievitgegeven, althans mij zijn daarover geen gegevens bekend. Een mogelijkheid is op het ogenblik zeer reëel en daarvoor wil ik even iets vertellen uit het rapport van de heer Beintema, waarin sterke suggestie wordt gedaan, dat er een vervroeging van het hele broedseizoen van de kievit heeft plaatsgevonden. Als dat het geval is en hij spreekt hierbij wel van 14 dagen, betekent

dat, dat het hele broedseizoen opschuift en wanneer men dan tot dezelfde datum blijft rapen, betekent dat, dat men een veel groter deel van het herstelvermogen van de kievit wegneemt.

Dat is een reële mogelijkheid, die verder onderzoek hiernaar noodzakelijk maakt.

Voor het overige zou ik willen stellen, dat als er sprake is van een achteruitgang van de kievitenstand, die dan wel hard gemaakt moet worden, het uitermate onwaarschijnlijk is, dat we die met het stoppen van het eierrapen zullen kunnen tegenhouden. Er zijn ongetwijfeld andere factoren in het spel en we kunnen dan hier wel besluiten, of laat ik liever zeggen een suggestie doen, om het kievitseieren rapen in de toekomst te staken, maar dan nog, dames en heren, moeten we erop rekenen, dat de kievitenstand achteruit zal gaan. Daarom dacht ik, dat we, als we hebben vastgesteld dat er inderdaad van een blijvende achteruitgang sprake is, ons zouden moeten concentreren op de oorzaken waardoor deze dan plaatsvindt.

is het eierzoeekprobleem relevant voor onze weidevogels ?

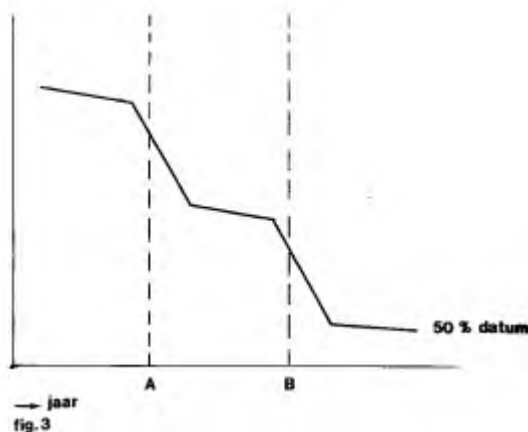
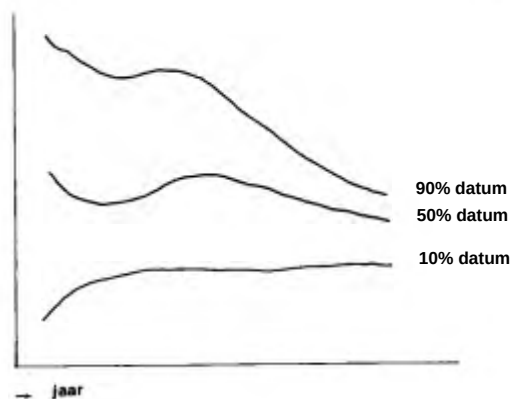
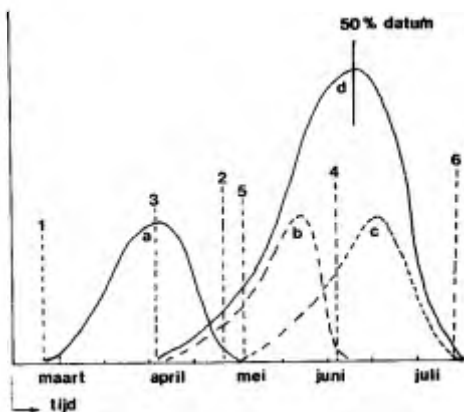
door a.j. beintema

Ik wil het hebben over de biologische aspecten van weidevogelbescherming en het rapen van kievitseieren. Om te beginnen wil ik zeggen, dat het hele probleem (in al zijn facetten) van het kievitseieren rapen biologisch gezien voor ons eigenlijk helemaal niet zo interessant is. Onze weidevogels worden op alle mogelijke manieren bedreigd en behoeven op alle mogelijke manieren bescherming. Die bedreigingen zijn van allerlei aard, zoals ontginningen, ontwateringen en wat verder maar aangevoerd kan worden en dat zijn allemaal zaken die hoognodig onze aandacht vragen. Hierop zal de bescherming zich dan ook in de toekomst moeten toespitsen; daar is nog erg veel

inspanning voor nodig. Het is een fictie om te denken, dat dit probleem opgelost kan worden door aan die raaptijd te gaan sleutelen. Ik wil dit vergelijken met een poging om de eutrofiëring om ons heen tegen te gaan door een plukverbod van orchideeën in te stellen. Dat is volkomen vergelijkbaar. In de hele weidevogelbescherming kan het sleutelen aan de raaptijd omschreven worden als "gepruts in de marge". In de discussies over het voor en tegen van eierrapen die de laatste jaren weer steeds aan de gang zijn, proberen beide partijen zoveel mogelijk biologisch-wetenschappelijke argumenten te gebruiken. Het is alleen vreselijk moeilijk om dergelijke

biologische argumenten op tafel te leggen en dat geldt voor beide partijen. Naar mijn mening is het dan ook zo, dat het hele probleem van wel of niet eierrapen zich praktisch buiten de biologische argumenten om afspeelt en zich ook af moet spelen, omdat het in hoofdzaak gaat om argumenten van ethische, sociale en culturele aard.

Zijn er dan helemaal geen biologische gevolgen van dat eierrapen? Misschien wel. In ieder geval is het zo, dat eierrapen een vertraging geeft van het broedseizoen. Ik heb eens gekeken of het mogelijk was, dat daar uit het verleden inderdaad iets over vastgesteld kon worden over langere termijn. Nu is het

echter zo, dat tellingen over langere termijn over verschillende gebieden, waaruit dan een algemeen beeld over heel Nederland te krijgen zou zijn, over dit soort verschijnselen niet voorhanden is en daarom is geprobeerd andere middelen te baat te nemen en één van die middelen is het ringonderzoek. Om wat ik nu ga zeggen te verduidelijken zet ik in een grafiekje (zie figuur 1) het aantal Kievieten dat aanwezig is uit tegen de tijd van het jaar. Op tijdstip 1 begint de eerste Kievit zijn eieren te leggen, terwijl op tijdstip 2 de laatste Kievit zijn eieren legt. Op de tussenliggende data leggen de andere kie-

viten hun eieren. De curve a tussen 1 en 2 geeft dan het aantal eierleggende Kievieten aan. Vier weken later komen de eieren uit. Vier weken verderop in het seizoen (van tijdstip 3 tot tijdstip 4) kan men dan een soortgelijke curve (b) vinden van eerst uitkomende jongen. Weer ongeveer vier weken later zijn de jongen vliegvlug, dus vier weken na tijdstip 3 (tijdstip 5), terwijl dan op tijdstip 6, vier weken nadat het laatste jong is uitgekomen, dit jong dan ook vliegvlug is geworden. Het vliegvlug worden van de jongen volgt dus curve c. Wanneer er nu ringers in het veld komen, zullen die dus op tijdstip 3 een jonge Kievit voor het eerst een ring aan de poot leggen - waarbij we maar voorbijgaan aan de vraag of het al of niet verantwoord is zo'n jong kuikentje een ring aan te leggen - en op tijdstip 6 daar de laatste mogelijkheid toe hebben, al zullen ze dan met de tong op de schoenen achter het jong aan moeten rennen. Dat betekent, dat als je nu gaat kijken naar de verdeling van het aantal geringde vogels, deze de curve d zal volgen tussen deze twee tijdstippen. Dat is de seizoenverdeling van de ringdata. Uitgaande van de veronderstelling dat als de curve a naar voren of naar achteren in het seizoen opschuift dat tot gevolg heeft dat dat ook met curve b en c gebeurt, zal dat dus ook net d gebeuren. Nu beschikken we wel over de cijfers die aan zo'n curve ten grondslag liggen vanaf 1911, dus dat is een mooie periode. Je kunt dan bijvoorbeeld gaan kijken naar de mediaan van curve d, dat is de datum waarop 50% van de in een bepaald broedseizoen uitgekomen kuikens geringd werd. Nog steeds uitgaande van de veronderstelling dat met het verschuiven van de ene curve ook de andere opschuift, zal deze datum dus ook die zelfde kant opschuiven. Deze datum is dus een indicatie voor hoe het broedseizoen (wat ook onder broedseizoen wordt verstaan) eruit ziet. Het is alleen niet de enige datum, die van belang is. Als we in een grafiek de tijd uitzetten, maar dan in jaren gerekend, tegen de datum over een lange periode, dan zou het best eens kunnen zijn, dat je een rechte lijn vindt voor die 50% curve, m.a.w. geen verandering, maar dat er wel degelijk een verandering heeft plaats gevonden. Die zou dan kunnen optreden als de tijd, waarover de curve zich uitstrekt korter is geworden. Om dat soort effecten ook zichtbaar te maken moet men

dus niet alleen die 50% datum eruit lichten, maar ook de 75, de 90, de 25 en de 10% datum. Met die vijf data is een aardige beschrijving van de curve te geven. In het geval dat de curve in el-kaar gedrukt zou worden, zou je dus een patroon krijgen als in fig. 2 is weergegeven. Als nu het broedseizoen van de Kievit helemaal bepaald wordt door het eierrapen, moet men als de sluitingsdatum van het ene jaar op het andere jaar een week word: vervroegd iets te zien krijgen als in fig. 3. De 50% datum gaat dan dat jaar plotseling omhoog. Zo zou in fig. 3. A dus het jaar 1936 geweest kunnen zijn en B het jaar 1956. Uitgaande van deze gedachte kunnen we dit gaan proberen en dan blijkt dat men inderdaad wel een soortgelijk patroon krijgt, maar dat het er nader beschouwd heel anders uit ziet en dat betekent dat er ook andere dingen aan de hand moeten zijn. In fig. 4 is aangegeven hoe deze data eruit zien als men de ringgegevens van heel Nederland erin betreft. Hieruit is dus te zien, dat vanaf het begin van het ringonderzoek die 50% datum verschoven is in het seizoen van 25 juni tot 31 mei. De datum van 25 juni moet U niet als al te absoluut beschouwen, want in de beginjaren zijn de geringde aantallen vogels klein geweest en is de onnauwkeurigheid groot. Toch betekent dat, dat er sprake is van een aanzienlijke vervroeging van het broedseizoen van de Kievit, maar dat deze vervroeging niet het gevolg kan zijn van tweemaal het inkorten van de raaptijd. Dat betekent dus dat er ook nog iets anders aan de hand moet zijn. Dat blijkt ook wel uit het feit dat een soortgelijk resultaat wordt gevonden bij de kempaan, de tureluur en de grutto. Bij de kempaan en de tureluur heeft de afgelopen tien jaar het rapen geen enkele invloed gehad op het broedseizoen, Dat wil dus zeggen, dat er duidelijk iets van algemene aard aan de hand moet zijn, als al die weidevogels geleidelijk aan eerder in het seizoen gaan broeden. Eén van de twee dingen die ik dan ook nog wil zeggen is, dat er ten eerste meer onderzoek moet plaats vinden om achter de werkelijke reden van de teruggang in het seizoen te komen. Ten tweede kan door het hele proces van verbeterde landbouw, als afwatering en het geven van kunstmest het gras sneller gaat groeien, de bodenfauna zich sneller ontwikkelen en daardoor de Kievit eerder kan beginnen. Dat is op het ogenblik de meest plausibele reden.

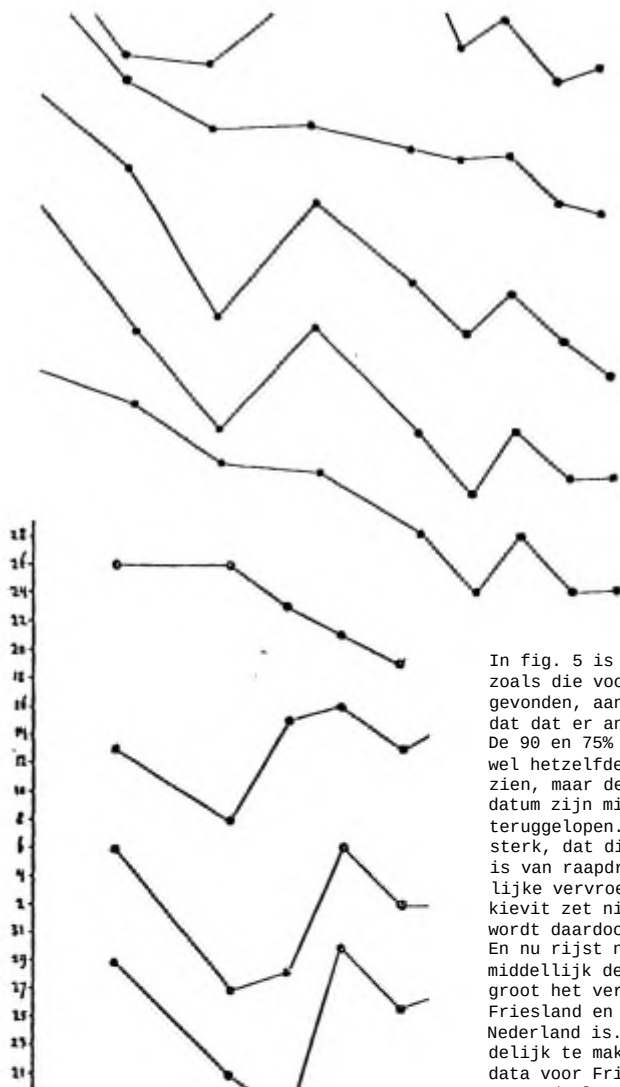
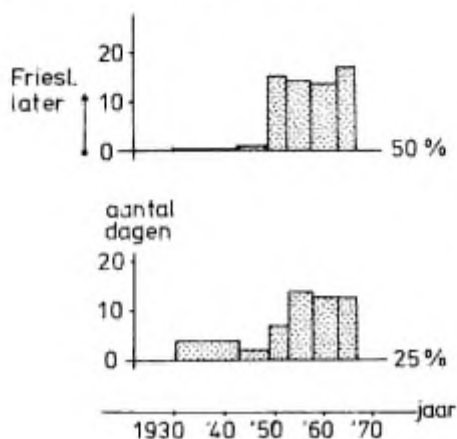

fig. 5

RINGDATA PULLEN KIEVIT

Tijdsverschil tussen Friesland en Nederland totaal minus Friesl.

In fig. 5 is de situatie, zoals die voor Friesland is gevonden, aangegeven. U ziet dat dat er anders uit ziet. De 90 en 75% datum geven wel hetzelfde verloop te zien, maar de 50, 25 en 10% datum zijn minder sterk teruggelopen. Dat suggereert sterk, dat dit het gevolg is van raapdruk. Die natuurlijke vervroeging van de Kievit zet niet door maar wordt daardoor tegengehouden. En nu rijst natuurlijk onmiddellijk de vraag hoe groot het verschil tussen Friesland en de rest van Nederland is. Om dit nu duidelijk te maken heb ik deze data voor Friesland en de rest van Nederland bekeken en dan alleen maar genomen de 25 en 50% datum. Hoe groot dat verschil wel is, laat fig. 6 zien. Het blijkt dan dat er vóór 1956 praktisch geen verschil is. Daarna is er plotseling wel een verschil. Deze abrupte overgang is te verklaren door het in 1956 inkorten van de raaptijd buiten Friesland. Vóór 1956 is er dus een zelfde sluitingsdatum voor heel Nederland, daarna mag in Friesland langer geraapt worden dan in de rest van Nederland. Dat betekent dus dat het rapen zeker een mede-effect heeft op het verlaten van het broedseizoen. Wat deze figuur tevens laat zien is - en dat is wel interessant - dat het argument van "in Friesland is een latere sluitingsdatum op zijn plaats, want in Friesland broeden de Kieviten zoveel later" in feite een omdraaien is van de werkelijkheid, want uit figuur 6 blijkt, dat vóór 1956 er hoegenaamd geen verschil is in de data tussen Friesland en de rest van Nederland en dat in werkelijkheid de situatie zo is, dat tegenwoordig in Friesland de Kieviten later broeden of tot broeden komen, omdat er langer doorgedaan

wordt met rapen en niet andersom. Dit betekent dus dat dit argument om een verschil in raaptijd te hebben, niet geldig is.

Tenslotte is er de vraag wat de effecten van die vertraging zijn. Het is mogelijk dat die vertraging twee effecten heeft, waarvan aan de hand van veldonderzoek iets te zeggen is. Het ene is dat uit veldonderzoek toch blijkt dat late legfels procentueel iets geringere kans op uitkomen hebben dan vroege legfels, maar dat verschil is zo klein dat dat te verwaarlozen valt vergeleken met het effect dat andere oorzaken hebben. Een tweede is, dat met betrekking tot de overlevingskans van de kuikens bij vele vogelsoorten aangetoond is, dat de vroeg geboren kuikens betere overlevingskansen hebben dan de laat geboren kuikens, maar dat het bij de Kievit erop lijkt dat het niet zo is. Nu wil ik nog niet vooruit lopen op de uitkomsten van onderzoek dat nog gaande is, maar ik kan u al wel vast dit zeggen dat het er langzamerhand op begint te lijken dat het bij de Kievit ook zo is.

Maar nog steeds blijft dan het feit, dat al zou dit het geval zijn, dan nog steeds de redenering stand houdt: zolang niet is aangetoond, dat het rapen invloed heeft op de stand er geen wetenschappelijk argument is om die raaptijd in te korten. Dat betekent dus dat ik kan eindigen met wat ik in het begin al gezegd heb, nl. dat voor de weidevogelbescherming het sleutelen aan die raaptijd helemaal niet zo belangrijk is en dat zowel de voorstanders als de tegenstanders volkomen op verkeerde manier biologische argumenten tegen elkaar gebruiken. Dat is waarschijnlijk ook een van de redenen waarom ze het op dat punt nooit met elkaar eens zullen worden.

kan een natuur beschermer eierraper zijn?

door j.f.hendriksma

"De boer, de knecht, het diep verstand . ze zoeken ei' ren voor hun plezier - hen trekt alleen maar lucht en land - 't aanschouwen hoe de doffer vliegt..." Aldus dichtte Jan Tjittes Piebenga, maar dan in het Fries. Het gedichtje suggereert dat het de eierraper niet om de eieren te doen is, maar om het zijn in het veld tussen de vogels, Zo heb ik dat zelf ook altijd ervaren. Niet de knikers, maar het spel, daar gaat het om. En aan dat spel doe ik niet meer mee. Niet omdat ik vind, dat ik door het rapen van kievitseieren de natuur te kort zou doen, maar gewoon omdat ik geen kievitseieren consumeer, omdat ik de voorkeur geef aan het ei van een kip. Zo eenvoudig ligt dat bij mij. Wanneer ik dus een liefhebber van kievitseieren was, zou ik elk voorjaar er vast en zeker nog wel eens op uit trekken om voor eigen gebruik, voor eigen consumptie een stuk of wat eieren te rapen. Daarmee is dan eigenlijk, voor mij althans, de vraag uit de titel van deze inleiding al beantwoord. Dat wil bepaald niet zeggen dat ik geen bedenkingen heb tegen het rapen van kievitseieren, maar ik geloof, dat wanneer er een aantal regels in acht worden genomen, er zeker ruimte is voor het rapen van kievitseieren zonder dat de stand van de kievit hieronder zal lijden. Ik heb dus wel bedenkingen. Eén daarvan is van ethische aard en nu moet ik voorzichtig zijn, want als niet-vegetariër mag ik in de ogen van jagers, hengelaars en eierrapers geen ethische bezwaren hebben tegen hun sport. Maar ik vraag me weleens af wat de raper met al die eieren doet. Vorige maand nog werd ik gebeld door een rustend veehouder in Noord-Holland, een Fries van afkomst en deze vertelde mij dat er wel dagen waren geweest waarop hij met meer dan 70 eieren thuis kwam. Ik denk dan wel eens, worden zulke mensen dan nooit onpasselijk, zij het niet van al die eieren dan wel van zich zelf. Omdat ik zelf eigenlijk nooit een bestemming had voor die ei-

eren, ben ik gestopt met het rapen. Men kan ze natuurlijk verkopen, maar na al dat plezier in de natuur moet je er niet ook nog eens wat aan willen verdienen. Wanneer je dan zelf de eieren niet consumeert is er geen enkele reden meer om ze mee te nemen. Ik ken mensen, vooraanstaande natuurbeschermers nog wel, die ze meenemen omdat een ander ze anders toch meeneemt. Dat is een laf standpunt en eigenlijk is dat hebzucht of "het lagere begeren" zoals de heer C.J.S. Ruiter van C.R.M. het eens heeft genoemd. Dat lagere begeren kun je je van een schooljongen nog voorstellen, maar een volwassen kerel moet zich daar toch eens een keer aan onthouden. Daarom zou ik een verbod van de handel in kievitseieren toejuichen, niet omdat daar de stand van de kievit nu zoveel beter van zou worden, maar om de rapers er eenvoudigweg van te weerhouden om meer eieren meer te nemen dan voor eigen consumptie nodig is. Ik vrees echter, dat het, voorlopig althans, nauwelijks nog effect zal sorteren. Een andere in mijn ogen zeer kwalijke zaak die aan het rapen verbonden is, is de verstoring, niet zozeer door het rapen zelf, maar door de langdurige aanwezigheid van rapers in het veld. Met name de laatste tien jaar neemt deze verstoring onrustbarende vormen aan. Vooral gedurende de weekends is het in Friesland soms zo dat de ene raper staat te wachten tot een andere raper het veld heeft geruimd, sterker dat de een de ander zelfs voor de voeten loopt. De vogels - en dit geldt natuurlijk niet alleen voor de kievit, ook de andere soorten lijden eronder en met name de watersnip, de wulp en de grutto - worden gedurende het grootste deel van de dag uit hun territorium verjaagd. Merkwaardig genoeg zal een verkorting van de raaptijd hier waarschijnlijk ook nog een nadelige invloed hebben, want al de activiteiten van de rapers, met inbegrip van de snipperdagen die worden opgenomen, worden nu gecon-

centreerd in de eerste week van april, waardoor de verstoring bijkans "optimaal" zal zijn.

Door de aanleg van nieuwe ruilverkavelingswegen zijn de voorheen nog afgelegen velden nu voor de gemotoriseerde rapers eenvoudig bereikbaar geworden, waardoor de verstoring tegenwoordig ook geografisch buitengewoon algemeen is. Gedurende de vele jaren dat ik pulli van weidevogels heb geringd is het me dikwijls opgevallen dat in velden, welke gedurende de raaptijd een dichte bezetting van paren kieviten vertoonden, nadien misschien slechts 20%

daarom onontkoombaar en het systeem van schriftelijke vergunningen kan hier een goede oplossing bieden. Ik meen te weten dat in kringen van de B.F.V.W. men ook bepaald niet afwijzend tegenover deze gedachte staat. Door deze maatregel zal er ook een eind kunnen komen aan de strooptochten van rapers ver buiten hun woongebied of zelfs buiten hun provincie. Door de voorstanders van het eierrapen wordt als belangrijk positief argument voor het rapen aangevoerd dat de rapers altijd zoveel doen voor de zogenaamde "nazorg", dat is het plaatsen van nestbeschermers en stokken zodat die eieren en nesten bij het maaien worden gespaard en de koeien die eieren niet stuk zullen trappen. Ik heb eigenlijk nooit zo geweldig in het nuttig effect van deze nazorg geloofd. De beste nazorg is in mijn ogen nog altijd de zorg voor rust in het veld, zodat de vogels hun legsel ongestoord kunnen uitbroeden. De mensen, die nestbeschermers en stokken plaatsen en nadien nog geregeld terug komen voor controle brengen onherroepelijk ook onrust in het veld teweeg. Er zijn aanwijzingen dat in sommige gevallen de nazorg zelfs averechtse uitwerking kan hebben. Ik zal dat met enkele cijfers proberen aan te tonen.

De Vogelwacht Sneek, waarvan ik een aantal jaren voorzitter ben geweest, oefent sinds 1958 in een poldertje van 53 hektare controlewerk uit. In dit wei de vogel reservaat worden de eieren niet geraapt, dus ook niet gedurende de tijd dat dit toegestaan is. In de beginjaren van 1958 tot 1966 is de nazorg hier zeer intensief bedreven. Een vogelwachten besteedde al zijn vrije tijd aan het plaatsen van nestbeschermers, het merken van nesten en het bestrijden van predatoren door het uitleggen van gifereien en het werken met wipvallen. Helaas voor die vogelwachten waren de broedresultaten meestal bedroevend. Geeft

inderdaad tot het uitbroeden van eieren kwam. Dit hoeft niet uitsluitend een gevolg van het rapen te zijn, maar de hierdoor veroorzaakte verstoring is hier ongetwijfeld van grote invloed. Er zijn binnen de wet eenvoudige mogelijkheden voorhanden om die rustverstoring wat a aan banden te leggen. In de Vogelwet staat de bepaling dat een eierrapper een schriftelijke vergunning van de grondgebruiker bij zich moet hebben. Deze bepaling lapt men in Friesland volledig aan zijn laars, omdat vanouds het veld vrij was. Nu zijn tradities prachtig, maar men moet er niet een heilige koe van maken wanneer blijkt dat z hun tijd hebben gehad. Het aantal rapers is sterk toegenomen, terwijl de goede velden in aantal en omvang afnemen... Maatregelen om de raapdruk ter verminderen lijken mij Beintema voor gebieden met of zonder nazorg een eiverlies van rond 40%, in het Sneker reservaat bedroeg dat in de jaren '62,'63,'64 en '65 respectievelijk 54%, 42%, 34% en in 1965 zelfs 67%. Even ter illustratie, in dat laatste jaar werden, inclusief de vervolgiegseis, van de kievit 30 en van de grutto 44 legseis gevonden; er werden toen 40 nestbeschermers geplaatst. Daarnaast werd er nog van alles aan nazorg gedaan in de vorm van bestrijding van predatoren. Na 1965 kwam er een andere vogelwachten in dit reservaat, welke deze nazorg minder intensief bedreef. Zo werden al spoedig geen nestbeschermers meer gebruikt en in 1963 tenslotte bestond t de nazorg slechts hieruit dat men één tot twee keer per week de nesten ging tellen en soms plaatste men op enige afstand van het nest een stok in een greppel. Van actieve bescherming was toen dus geen sprake meer. Niettemin was het aantal broedparen van de kievit gestegen van 30 in 1965 tot 62 in 1973, een ruime verdubbeling dus, waarbij nog aangetekend moet worden dat het in 1973

een telling bij een momentopname betrof, dat is een telling van één weekend dus, en in 1965 ook alle vervolgiegseis werden meegeteld. De toename is dus nog groter dan de hier gegeven cijfers suggereren. Ik moet hier eerlijkheidshalve wel onmiddellijk aan toevoegen dat na 1965 het agrarisch beheer van jaar tot jaar ook minder intensief werd en dat heeft ongetwijfeld de score zeer positief beïnvloed. Maar dan nog is de toename bij ontbreken van nazorg frappant. Een andere controleur van de Sneker vogelwacht is in een aangrenzend veld opgehouden met het plaatsen van nestbeschermers omdat steevast een of twee dagen na de plaatsing eieren waren verdwenen.

Dat zal dan wel waarschijnlijk aan de kennis van die vogelwachter hebben gelegen, maar goed het feit ligt er. Ik houd daarom mijn twijfels over het nut van de nazorg en vooralsnog hecht ik een grotere waarde aan de zorg voor rust in het veld. En dan tenslotte het belangrijkste argument vóór het eierrapen. Door dat rapen ontstaat er belangstelling voor en daardoor liefde tot de natuur. Ik zelf heb dat ook altijd als een belangrijk pluspunt van het rapen beschouwd, maar na enkele ervaringen gedurende de laatste jaren denk ik hier nu wel wat anders over. Het feit, dat zoveel Friezen lid zijn van een natuurbeschermingsorganisatie - op dit vlak blijven de andere provincies inderdaad ver achter - wordt door de rapers vaak aangevoerd als zijnde een gevolg van dat rapen. Met hetzelfde recht, met meer zelfs, kan men zeggen, dat er vanouds een verbondenheid in Friesland is van de bevolking met de natuur en dat deze zich enerzijds uit in een in brede lagen van de bevolking wortelende steun aan de natuurbeschermingsorganisaties en anderzijds in een nog op uitgebreide schaal beoefenen van wat men dan de natuursporten pleegt te noemen. Ik acht het beledigend voor de vele niet-rapers welke lid zijn van een natuurbeschermingsorganisatie om grof generaliserend vast te stellen dat de bloei van de Friese natuurbescherming een gevolg is van het rapen. Ik ben er zelfs van overtuigd dat de niet-rapers in deze organisatie ver de meerderheid hebben.

Er zijn een aantal zaken, die die stelling dat eierrapen de natuurbescherming in de hand werkt, tegenspreken. Er was in 1957, dat is nu dus twintig jaar geleden, dat ik in het maandblad Vanellus, het orgaan van de Friese Vogelwachten, er bij de rapers op aandrang om het geld, dat zij bij de verkoop van kievitseieren ontvingen, beschikbaar te

stellen aan de natuurbescherming. In dat jaar (een topjaar) kwamen er zo'n 200.000 kievitseieren in Friesland aan de markt. Bij een gemiddelde prijs van f 0,20 per ei ging er dat jaar dus een bedrag van f 40.000,- over de toonbank. In mijn, ik mag wel zeggen nu, onnozel idealisme zag ik geweldige mogelijkheden om door aankoop of pachtsubsidie een aantal goede weidevogel gebieden veilig te stellen. Wel, in dat jaar had ik één medestander en in het volgende jaar was ik de enige die nog een bijdrage heeft gestort.

Toen de raaptijd in 1975 werd ingekort tot 6 april werd door de Friese rapers een grote protestdemonstratie georganiseerd. Men kan wel stellen, dat hier de fermentie rapers aanwezig waren. Wanneer de stelling, dat eierrapen natuurbeschermers kweekt, juist is, zouden hier dus de kampioenen der natuurbescherming bijeen zijn geweest. Wel, het is zo langzamerhand wel algemeen bekend

hoe het tekort van rond f 4.000,- dat deze manifestatie opleverde, is aangezuiverd: uit het Vogelverzorgingsfonds Friesland, het fonds waaruit de wintervoeding vogels betaald moet worden. Hiermee zijn de rapers wel heel duidelijk door de mand gevallen. Wanneer er 500 man op deze bijeenkomst zouden zijn geweest - volgens de organisatoren waren het er veel meer - zou een bijdrage van tien gulden per man al een royaal batig saldo hebben opgeleverd. In dit verband is het goed te weten, dat een beetje raper al gauw voor f 15,- aan eieren vindt en dat de gemiddelde contributie voor een Friese vogelwachter ongeveer f 2,50 bedraagt. Ik geloof dat de rapers hier zelf duidelijk hebben aangetoond dat hun sport in elk geval geen idealistische natuurbeschermers kweekt en zonder een beetje idealisme lijkt het me moeilijk om natuurbescherming te bedrijven. Samenvattend zou ik willen zeggen nauwelijks redenen te

zien waarom het rapen van kievitseieren toegestaan zou moeten worden, maar dat ik aan de andere kant ook geen redenen zie tot een algeheel verbod. Wanneer men om ethische redenen al tot een verbod zou willen overgaan dan zou men in de allereerste plaats de jacht moeten verbieden, want wanneer men een jager een lustmoordenaar zou willen noemen zou een eier-raper de kwalificatie abor-teur moeten krijgen. Strikte handhaving van het vergunningensysteem lijkt mij een stap in de goede richting, om te komen tot wat meer rust in het veld. Een sluiting van de raaptijd voor een bepaald deel van de dag zou hier waarschijnlijk nog een veel grotere uitwerking hebben. Maar wanneer men de raper door enkele van deze beperkende maatregelen wat tegen zijn al te grote hebberigheid kan beschermen, dan kan hij wat mij betreft zijn sport nog wel blijven beoefenen.

een visie uit friesland

door g. kuipers, voorzitter bond van friese vogelwachten

Hartelijk dank voor uw medewerking dat u mij als vertegenwoordiger van de Bond van Friese Vogelwachten alsnog de mogelijkheid hebt geboden hier een enkel ding te zeggen. Ik zal me bepalen, en ik geloof dat dat zeer belangrijk is, tot de nazorg. Want ik krijg de indruk dat er zich een verkeerde mening heeft gevormd over diezelfde nazorg. Ik wil vooral de indruk wegnemen, dat nazorg bestaat uit met horden mensen het veld in gaan en dan zogenaamd die vogel beschermen. Zo is het niet.' Ik zal het duidelijk stellen. De Bond van Friese Vogelwachten heeft 109 afdelingen. Al die 109 afdelingen hebben in hun rayon contact met de boeren. Wij zeggen in Friesland nog boeren, agrariër dat, kennen we niet, want een boer is in Friesland nog een ere-naam. Met deze boeren, waar uiteindelijk de hele bescherming mee staat en valt, onderhouden wij de beste contacten. Iedere boer, in ieder rayon van ons, krijgt op tijd een aanschrijving, waarin hem wordt verzocht aan de personen die daarvoor zijn aangewezen te willen mededelen, wanneer hij met zijn landbouw-

werkzaamheden begint en waar hij dat doet. Daar krijgt hij een kaart voor die hij kan invullen en die dan bij hem wordt opgehaald. De mensen die aangewezen zijn om een bepaald gebied te beschermen, gaan eerst naar die boer, ieder jaar opnieuw, voor nadere kennismaking en contact, zodat die boer weet welke, één of twee, mensen er in zijn land komen om de nesten te beschermen. Het is toch in de praktijk zo, dat je, als je nesten wilt beschermen, toch eerst de kennis zal moeten hebben om die nesten te vinden. Het is toch niet zo dat je maar een bepaald stuk land in loopt en maar ziet wat je daar tegenkomt.

Het is een typisch biologisch verschijnsel, door de deskundigen die hier gesproken hebben goed duidelijk uiteengezet, dat de stand van de kievit in het land waar hij zijn broedsel heeft, mede afhangt van het biotoop. Het komt vaak voor, dat in bepaalde stukken land de dichtheid bijzonder groot is en dat een paar stukken land verderop geen vogel broedt.

Wij nemen dan per afdeling contact op met de betreffende boeren en voordat deze boeren het land ingaan worden de stokken, zonodig nestbeschermers, bijgezet. Het zal u wel duidelijk zijn wat het plaatsen van die stokken inhoudt. Een nest vinden en dan een paar meter er vandaan een stok neerzetten, dat

hoef ik niet nader te verklaren. Maar ik geloof wel dat hier veel aanwezigen zijn die tegenover een nestbeschermers, dat is een prikkeIdraadring die op het nest gezet wordt, misschien wat afwijzend of huiverig staan. U moet echt niet denken dat die mensen die het veld in gaan voor nestbescherming zonder meer die nestbeschermers boven dat nest neerzetten. Dat is niet waar.' Die worden eerst enkele meters van het nest af gezet en er wordt afgewacht of de vogel terugkomt. Pas als we zien, dat de vogel er niet bang voor is en als hij boven het nest staat, laten we hem daar staan. Dat kost uren tijd. Maar dat hebben wij er in Friesland graag voor over. Want we zijn betrokken bij ons land en bij alles wat er groeit en bloeit. Het is ontzettend jammer, dat ik dit hier in het Nederlands naar voren moet brengen, want de Friese taal gaat zo diep; hij is dan ook veel ouder dan de Nederlandse taal. Het is jammer, dat de Nederlandse taal geen woorden heeft om uit te drukken wat wij bedoelen. De band met ons land, met onze vogels, met wat daar groeit en daar bloeit, is zo sterk dat die niet in woorden is uit te drukken. Ik dacht dat deze hele dag belegd was onder het motto "wij houden van". Nu dan, u kunt van mij aannemen, dat wij houden van onze vogels. Wij willen alles doen wat goed voor ze is. Dat woord eierrapper is dan ook op de meestal van ons niet van toepassing. Ik ben zelf

een fervente eierzoecker en dat klinkt misschien wat gek uit mijn eigen mond, maar ik kan u bewijzen, dat ik ze kan vinden ook, maar ik heb nog nooit een ei onder mijn pet gehad. Want de echte eierzoecker wordt stil op het moment dat hij ze ziet liggen; dat vindt hij het mooiste. En dat is het nu juist, de betrokkenheid, de liefde van, die maakt je stil. Ik denk zo vaak: wat worden er een hoop woorden vuil gemaakt aan iets wat het eigenlijk niet waard is. Wat moet is dat u in het diepste van uw wezen kennis neemt met wat voor liefde in Friesland deze sport wordt bedreven. Ik ben nuchter genoeg om te zeggen dat er bij ons ook gevallen zijn die ons verschrikkelijk tegen de borst stuiten. Er gaat bij ons geen jaarvergadering voorbij of er wordt door mij persoonlijk gezegd: "houdt op om met bussen vol het land in te gaan". De verkoop van eieren moest verboden worden, nu, dat stimuleren wij al jaren. Wij zijn geen eierappers, wij zijn eierzoeckers en vogelbeschermers. Dat is ons streven. Ik kan er nooit genoeg de nadruk van deze kant opleggen: Friesland is voor ons een kerk, een kerk waar we bij elkaar komen en waar we hetzelfde geloof belijden: en dat is liefde voor de schepping. Wij staan aan de zijde van de boeren. Want ik heb het hier niet horen zeggen en vandaar herhaal ik nu nog maar eens: het zijn onze boeren die de beste vogelbeschermers zijn, want zonder de boeren waren we nergens. Hier wilde ik het bij laten.

de nederlandse praktijk van het kievitseieren rapen

door roger arnhem, voorzitter van het belgisch verbond tot bescherming van vogels

Ik ben hier als zuiderbuur en gast van uw stichting. Ik zal hier niet praten over de wetenschappelijke problematiek van het eierrapen, daar blijf ik buiten. Ook niet, zoals in Friesland en Nederland, over het feit dat eierrapen een politieke en economische zaak is met misschien een aantal gemeenschappelijke problemen. Daarom zal ik daar weinig over zeggen. U moet echter

wel weten dat vogelbescherming in België geweldig in de schaduw staat van Vogelbescherming in Nederland. Wat dit wil zeggen zal ik u met een paar gegevens in een paar voorbeelden laten zien en ik hoop dat de mensen mij hierin kunnen volgen, aangezien ik een franstalige Belg ben.

Van de drie problemen bij u zijn er twee in België ook

een probleem. U weet dat de vogelvangst in België werd afgeschaft in 1972, dankzij Nederland. De Beneluxovereenkomst heeft ons hiermee fijn geholpen. Het was gemakkelijk voor Nederland om ons, de vogelbescherming, te steunen om de vogelvangst af te schaffen, omdat er gelukkig toen geen vogelvangst in Nederland bestond. De zaak ligt helemaal anders, wanneer wij al meer dan tien jaar praten en vechten om de verkoop van mistnetten verboden te krijgen en waarom, het zou zeer gemakkelijk zijn geweest in België meer dan 10 jaar geleden om de uitbreiding van de verkoop van mistnetten, die zo schadelijk is voor onze trekvogels, tegen te gaan. Maar aangezien er geen grenzen meer zijn tussen onze beide landen en dat is een zeer goede zaak, werd ons altijd meegedeeld, dat de Nederlanders de mistnetten nadrukkelijk niet willen verbieden, omdat ze een probleem met hun visnetten hebben. Toch ziet het er naar uit dat dit of volgend jaar de zaak zal worden opgelost. Er ligt een Koninklijk Besluit klaar wat België betreft. Dat is één probleem.

Het tweede probleem is, dat wij ook sinds meer dan tien jaar trachten de goudplevier beschermd te krijgen in België. Dat lukt evenmin. Hierop wordt ons geantwoord: zolang in Nederland nog vergunningen worden afgegeven om de goudplevier te vangen met netten zullen we ook nooit tot de bescherming van deze vogel komen. Dit ter illustratie van mijn korte betoog, dat louter juridisch zal blijven en de invloed zal aantonen van de beslissing die binnenkort genomen zal worden door de Nederlandse overheden over het al of niet instellen van een verbod op het rapen en over een verbod op de handel van kievitseieren. Sta mij toe een kort stukje tekst voor te lezen. De Belgische Jachtwet van 28 februari 1882, gedeeltelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 10 juli 1972 na goedkeuring van de Beneluxovereenkomst op het gebied van jacht- en vogelbescherming ondertekend te Brussel op 10 juni 1970, verklaart in art. 6, 2e en 3e lid: "Op straffe van een geldboete van 50 francs is het verboden eieren en broedsels van vogels, gerangschikt als klein wild en waterwild, weg te nemen of te vernielen op andermans grond, te koop te stellen, te verkopen, te kopen, te vervoeren of te venten". Dan komt het 2e lid: "Het vervoer en het in de handel brengen van kievitseieren zijn evenwel toegestaan." Samengevat: de verkoop van eieren van klein wild en waterwild is totaal verboden bij ons buiten de jachttijd, maar wel toegestaan in de jachttijd, maar aangezien de broedtijd gelukkig niet overeenstemt met de jachttijd, is het praktisch onmogelijk

eieren van in het wild voorkomende vogelsoorten op de markt te brengen. Er is nochtans één uitzondering (en spijtig genoeg is het daarom dat ik hier ben): de kievit. De kievit, waarvan het legsel geraapt en verkocht mag worden.... vanaf 1 januari t/m 15 december. (U weet, de vogels in België hebben altijd zo'n apart statuut). Dit is dus de huidige toestand in België, waar de kievit eveneens mag worden bejaagd van 1 oktober t/m 15 december. In het groothertogdom Luxemburg is natuurlijk het rapen van eieren verboden. Kievitseieren rapen is trouwens bij het Belgische groot publiek (dat is een goede zaak) onbekend, hetzij als hobby, hetzij als natuursport en nog veel minder als faunabeheer, evenals hetgeen u in Friesland de nazorg noemt, dus om een bepaalde broedpopulatie van weidevogels gunstig trachten te beïnvloeden. Nochtans, kievitseieren rapen geschiedt meestal sporadisch bij ons en lokaal, bijna nooit door Belgische nestrovers, maar meestal door Nederlandse toeristen met als zoekgebied de grensstreek van

onze Antwerpse en Limburgse Kempen. Hier en daar zijn er wel slimme mensen in onze streek, en ik ken o.a. als voorbeeld een boswachter (begrijpelijk, want die mensen worden altijd slecht betaald door hun bazen en de jagers) die de ganse streek afschuimt en die een opbrengst heeft door de verkoop van kievitseieren van ongeveer f 2000,- per jaar. Sinds jaren tracht ons Verbond samen met alle natuurbewuste verenigingen van België tot een jachtverbod te komen voor de kievit. Maar de Belgische vogelbeschermers zullen er nooit in slagen zolang er in Nederland geen verbod op kievitseieren rapen of desnoods geen verbod op de handel in kievitseieren wordt ingesteld. Maar zodra één van deze twee besluiten (toch liefst het eerste) door de Nederlandse overheid wordt genomen, kan ik mijn collega's verzekeren dat het wettig statuut van de kievit van jachtwild naar onvoorwaardelijk beschermd vogel zal overgaan, en dat het rapen en verkopen van kievitseieren eveneens in België volledig zullen worden verboden.

SLOTCONCLUSIE VAN DE STICHTING KRITISCH FAUNABEHEER

De stichting Kritisch Faunabeheer is van mening, dat het rapen van kievitseieren zowel moreel als wetenschappelijk niet verantwoord is.

Motivering:

- Wetenschappelijk onderzoek heeft nimmer overtuigend aangetoond dat het rapen van kievitseieren een positieve invloed heeft op de natuurlijke levensgemeenschappen.
- De zgn "nazorg" van de Friese eierrapers heeft geen positief effect, maar betekent wel een ongewenste ingreep in het ecosysteem.
- Neveneffecten van die "nazorg" zijn schadelijk en ongewenst. Die "nazorg" bestaat o.a. uit het vervolgen van "concurrenten" van de eierraper: kraaien, eksters worden d.m.v. vergif of het geweerd gedood, waardoor ook broedgelegenheid van ransuil, toren- en boomvalk verloren gaat.
- Eén van de ongewenste neveneffecten van het zoeken en rapen is het feit dat niet alleen eieren van de kievit, maar ook eieren van grutto, watersnip, wulp e.d. geraapt worden.
- Eierrapen stimuleert, met name bij kinderen, het aanleggen van een eierverzameling, het geen didactisch niet verantwoord is.
- Eierrapen in ons land maakt vogelbeschermingsacties in internationaal verband (denk aan de poging tot stopzetting van de jacht op de kievit in België en Ierland, protest tegen vogelmoord in Italië en Frankrijk) ongeloofwaardig.
- De handel in en van kievitseieren, het "melken" van de kieviten, stelt de "beschermingsacties" van de eierrapers wel in een zeer twijfelachtig daglicht.

VRAAG EN ANTWOORD OP HET SYMPOSIUM

Vraag (vraagsteller onbekend):
Ik hoor alleen maar argumenten dat eierrapen geen nadelige invloed heeft. Mijn vraag zijn er biologische argumenten die bewijzen dat eierrapen een positief effect heeft?

Antwoord (Prof. Klomp):
NEE.

Vraag (A.v. Swelm):
Waarom gewoon doorgaan met kievitseieren rapen als de kievit al door veel andere - nog zwaarder wegende factoren - negatief wordt beïnvloed?

Antwoord (Prof. Klomp):
Bestrijdt de zwaarder wegende factoren. Praat niet over het rapen van eieren, want dat is dan in dat geval slechts een randeffect. Het stoppen van eierrapen zal uiteindelijk geen invloed hebben op de negatieve beïnvloeding van de kievitenstand.

Vraag (A.v. Swelm):
Wat vindt U van het argument "zo weinig mogelijk ingrijpen in de natuur" en daarom stoppen met rapen?

Antwoord (Prof. Klomp):
Mijn persoonlijke mening, daar kan je alleen maar een persoonlijke mening over geven, is: volkomen mee eens zo weinig mogelijk ingrijpen dus ook maar stoppen met rapen.

Vraag (Midas Dekkers):
In het verhaal van de heer Klomp wordt het nut van het 'surplus' (het woord al!!) volgens mij zwaar gebagatelliseerd. Volgens mij is een ruim surplus een essentiële voorwaarde voor de gezondheid van een populatie, waaraan men in de praktijk van het faunabeheer een grote waarde toekent. Algemener gesteld: zou de heer Klomp ook iets kunnen zeggen van de invloed van het rapen op de kwantiteit in plaats van kwantiteit van de populatie?

Antwoord (Prof. Klomp):
Ik heb in mijn verhaal

slechts één van de mogelijkheden geschetst ter compensatie van een eventuele nadelige invloed van het eierrapen.

De kwantiteit van een populatie is naar mijn mening veel makkelijker in een objectieve maatstaf uit te drukken dan de kwaliteit van de populatie. Want wat is dat? Je zou dan natuurlijk naar de genetische samenstelling kunnen kijken en o.g.v. het bezit van bepaalde genen daar hoedanigheden aan kunnen toekennen. Welnu, het genenbezit van de kievit is totaal onbekend. We kunnen er dan ook niets over zeggen. Je zou kunnen kijken naar het optreden van ziekten in een kievitenpopulatie. Ook daarover is totaal niets bekend. En het antwoord is dan ook: We weten helemaal niet wat we onder de kwaliteit van een kievitenpopulatie moeten verstaan. Het is dus ook totaal onmogelijk om de invloed van het bestaan van een surplus daarop te kwantificeren.

Vraag (André v.d. Zande):
In het verhaal van Beintema is gesproken over eierrapen: "dat is rommelen in de marge". Klomp heeft gezegd er zijn zwaarder wegende factoren. Als je wat voor weidevogels wil doen: bestrijdt die dan. Ik vraag me af of er niet zekere interacties tussen deze en die andere factoren zijn, bijv. de effecten van landbouwfactoren en de verschuiving van de broedtijd. Ik vind het toch een heel ernstige zaak dat beide sprekers voorbijgaan aan een mogelijk versterkend effect van het rapen op de andere ingrepen. Ik wil ook nog even inhaken op de discussie over de kwaliteit van de populatie. Het lijkt me dat je helemaal niets over die genetische samenstelling hoeft te weten om toch te kunnen zeggen dat daar waar

een selectieproces werkt op een bepaalde populatie, als die bepaalde populatie kleiner wordt, de mogelijkheid om de juiste genenkombinatie uit te selecteren domweg ook kleiner wordt omdat je een kleiner surplus hebt.

Antwoord (Drs. Beintema):
Die interactie zal er natuurlijk wel degelijk zijn, alleen het blijft zo dat je, gesteld dat je al je aandacht alleen hierop zou vestigen en je zou de rest van de maatregelen die genomen zouden moeten worden buiten beschouwing laten, het er niet mee zou redden. Dan stel je de ondergang misschien een jaartje uit, bij wijze van spreken. Wij blijven de overtuiging ondersteunen dat je in een randeffect blijft werken en dat je in eerste instantie ervoor zou moeten werken dat die beesten goede broedgebieden blijven houden.

En verder wat die interacties betreft heb ik ook het idee dat voor de kievit nog niet eens zo'n gevaarlijke situatie bestaat als voor de grutto. Voor de kievit geldt, dat als de eieren eenmaal uit zijn en de kuikens eenmaal rondlopen, er niet zo gek veel meer kan gebeuren. Weliswaar gaat dan nog 60% van de kuikens dood voor ze kunnen vliegen, maar voor de grutto zit juist de "bottle-neck" op het moment dat de eieren zijn uitgekomen. Dus voor de grutto kan ik me beter voorstellen dat die interactie van een dusdanige omvang is dat die belangrijke gevolgen zou kunnen hebben. Ik vind het rapen van grutto-eieren dan ook veel verfoeilijker dan het rapen van kievitseieren.

Vraag (v.d. Westra):
Hoeveel broedparen van de kievit waren er naar uw schatting in Nederland in 1976?

Antwoord (Drs. Beintema):
Die wordt geschat op 130.000 paar.

Opmerking uit de zaal (naam onbekend) bij het verhaal van professor Klomp:

In het theoretisch model ontbrak m.i. de fysiologische aanslag, die gedaan wordt op de kievit. Bij een aantal soorten is de invloed van de broedzorg op het lichaamsgewicht van de vogel goed onderzocht (bonte vliegvanger, Jan van Gent). Je mag m.i. op grond van deze onderzoeken zeker stellen, dat een tweede broedsel een negatieve invloed zal hebben op de overlevingskans van de kieviten.

die kakelen wil moet eieren leggen

door midas dekkers

Ondanks hun stoffige naam zijn symposia best leuk. Dit geldt met name als het over zulke detailkwesties gaat als het bevorderen van de bitterballenverkoop, de vormgeving van schreef-loze letters of het voor en tegen van kievitseierrapen. De sprekers zijn immers, evenals een groot deel van het publiek, bij uitstek deskundig en toch staat bij voorbaat vast dat ze niet tot overeenstemming zullen komen. Het is vermakelijk te zien hoe ze toch de dag vullen (er zijn trouwens symposia van een week). Onafgebroken vliegen de argumenten pro en contra over het kathedraal alsof de woordvoerders zojuist het voor eeuwig afdoende antwoord hebben gevonden. Niets is echter minder waar: beide partijen kennen het eigen en andermans standpunt al uit den treure van gesprekken, lezingen, artikelen en vorige symposia. En als er echt eens iets nieuws wordt uitgedacht zal de bedenker zijn geestelijk kind heus niet in een rokerig zaaltje, maar in een glanzend tijdschrift ten doop houden. Dat er toch symposia gehouden worden is slechts te danken aan de behoefte aan geritualiseerde agressie. Door zijn aanvallen op de tegenpartij in te kleden in nette of minder nette woorden verhuult men dat men in werkelijkheid niet alleen een goed doel nastreeft maar eigenlijk ook de tegenstander persoonlijk op zijn minst een hinderlijke puist in de nek toewenst. Een ritueel dus, waarbij men elkaar op gezette tijden met dezelfde botte wapens bestrijdt, net zolang tot een van beide partijen er moe van wordt of er uiteindelijk een doorslaggevend argument in een tijdschrift verschijnt dat de betreffende symposia voorlopig overbodig maakt. Het symposium van de Stichting Kritisch Faunabeheer over het kievitseierrapen was een schoolvoorbeeld. De sprekers werden gevormd door een ministerieambtenaar die niet teveel mocht zeggen, wetenschappers die niet teveel wilden zeggen, eierrapers die meer zeiden dan ze konden verantwoorden, kritische faunabeheerders die alleen zeiden wat ze al eens op hadden geschreven en een vertegenwoordiger uit België over wie ik nog zal spreken. Het ritueel begon 's zaterdags om 10.30, een dag en tijd waarop normale mensen net wakker worden en natuurbeschermers dus gemakkelijk een zaal kunnen bemachtigen. Na de voorzitter, die de ritualisatie nog eens onderstreepte door iedereen op

te wekken 'het zacht te spelen' kwam eerst de ambtenaar van het ministerie vertellen wat er in de wet stond, hoe dat zo gekomen was, en dat hij er ook niets aan kon doen. Daarmee was de inzet bepaald en de strijd open. Gespannen wachtte het publiek tegen beter weten in of de wetenschappers nog iets nieuws te melden hadden. Dat hadden ze niet: er stonden hen, zeiden zij, te weinig wetenschappelijke gegevens ter beschikking om de invloed van het eierrapen op de kievitenstand overtuigend te bepalen, hetgeen hen echter niet belette een ingewikkeld, doch aanvechtbaar college over populatiedynamica te geven en hen nog minder verhinderde om vast te stellen dat de invloed niet onrustbarend groot was. Er waren 'in het natuurbehoud van vandaag 'wel' belangrijke zaken aan de orde, vonden ze. Haalt je de koekoek; er zullen ook wel belangrijker problemen op de hedendaagse wereld zijn dan natuurbehoud. Onderzoekers die op kosten van de gemeenschap onderzoek aan kievitseieren doen, maar zelf het ageren tegen het eierrapen 'gepruts in de marge' noemen, laden overigens de verdenking op zich, zelf in de marge te prutsen. Of zouden ze in hun hart toch ook inzien, dat alle belangrijke en minder belangrijke problemen samen één ondeelbaar probleem vormen, dat je het een moet doen en het ander niet laten, dat een raapverbod het op de lange duur veel gemakkelijker maakt mensen te overtuigen van het belang van bijvoorbeeld biotoopbescherming? Zo'n vraag hoort natuurlijk niet op een symposium thuis, omdat het ritueel alleen met afgebakende detailkwesties gediend is. Erger was het daarom dat een wél door mij gestelde vraag, wél detailkwesties betreffende, botweg werd beantwoord met de opmerking dat ik het gesprokene niet goed begrepen had, op een toon alsof ik mijn huiswerk eerst maar eens over moest maken. Het is duidelijk dat de oude ivoren torentjes van de biologische wetenschap nog steeds bestaan. Over naar de felle voorstanders van het rapen, die zich na veel aandrang en gearzel toch in het hol van de leeuw hadden gewaagd. (Waarvoor mijn oprechte bewondering). Hun woordvoerder gaf al ogenblikkelijk blijk van zijn ongeremd optimisme door de zaal tegenstanders luide met "Vrienden" aan te spreken. Met hetzelfde optimisme beschouwde hij het herstelvermogen van de kievit tegenover het eierrapen, dat hij om niet duidelijk geworden

principiële redenen liever eierrapen wilde noemen. Veel wetenschappelijk betrouwbare gegevens om zijn optimisme te ondersteunen kon hij ondanks tientallen jaren massaal, georganiseerd eierrapen en -bewaken niet geven, maar dit werd ruim gecompenseerd door een onbegrensd vertrouwen in de Friese volksziel. Overigens dreigde de eierraper bijna het ritueel te doorbreken door een uiterst persoonlijke aanval op een afvallige eierraper; even dreigden de werkelijke tegenstellingen aan de dag te komen, maar gelukkig werd alles in nette banen geleid. Ook de vertegenwoordiger van Kritisch Faunabeheer kon het publiek niet wijzer maken dan dat het uit allerlei publikaties van de stichting al was. En daarmee was de enige spreker die op een nieuwe manier althans aanstipte waar het om ging de vertegenwoordiger van de Belgische vogelbescherming. Hij was de enige die centraal stelde dat het gevit over het rapen van de eieren van één vogelsoort in één provincie van één klein landje niet alleen consequenties had voor die vogels in die provincie, maar ook bijvoorbeeld voor de vogelwetgeving in België en elders, waar nog wel erger dingen gebeuren. Hij vocht niet zozeer mee in het kleine arenaatje van deze dag, maar probeerde het belang van dit arenaatje binnen het grote strijdtoneel aan te geven. Hiermee duidde hij zijdelings aan, dat het bij het eierrapen niet zozeer om een paar duizend kieviten gaat, alswel om een symptoom van onze houding tegenover de natuur in het algemeen, en die houding is niet gebaat bij wetenschappelijke scherpzlijperij, noch bij provinciaal volksgevoel en uiteindelijk zelfs niet bij gedram van kritische faunabeheerders. Waarbij dan wel, was tot nu toe volgens mij uitsluitend in prekerige termen te vatten. Daarom was ik zo ontzettend blij toen een stem uit de zaal de zinnigste opmerking van het symposium maakte. Volgens mijn herinnering sprak de stem: "Er zijn een heleboel mensen aan het woord geweest, er is alleen één grote belanghebbende die niet gehoord is en dat is de kievit. En uit naam van de kievit wil ik negen woorden zeggen en dat is alles: 'Jij blijft met jouw vingers af van mijn eieren.' Eindelijk was het ritueel gebroken. Door een kievit."

DE HERMELIJN

Is klein, fijn, mooi en wit in
de winter en mag dan zelfs
's konings jas sieren.
Is een bruine schicht, een
woeste, moordlustige rover in
de zomer.
Is een geducht concurrent des
jagers, een kippenmoordenaar
aldus de boerenpartij.
Is een nuttig roofdiertje dat
zich voedt met muizen en
konijnen, onmisbaar in de
natuurlijke samenleving en
onsindig sierlijk.
Het hele jaar.

Erratum

deze statistieken (de figuren 4 en 5) zijn abusievelijk slechts gedeeltelijk afgedrukt op pag. 27. Door ze nog eens in zijn geheel af te drukken trachten we de fout enigszins te herstellen. Bovendien werd op dezelfde pag. 27 in een klein gedeelte van de oplaag in de laatste kolom een stukje tekst verminkt afgedrukt, dit laten we hier opnieuw volgen

Tenslotte is er de vraag wat de effecten van die vertraging zijn. Het is mogelijk dat die vertraging twee effecten heeft, waarvan aan de hand van veldonderzoek iets te zeggen is. Het ene is dat uit veldonderzoek toch blijkt dat late legfels procentueel iets geringere kans op uitkomen hebben dan vroege legfels, maar dat verschil is zo klein dat dat te verwaarlozen valt vergeleken met het effect dat andere oorzaken hebben. Een tweede is, dat met betrekking tot de overlevingskans van de kuikens bij vele vogelsoorten aangetoond is, dat de vroeg geboren kuikens betere overlevingskansen hebben dan de laat geboren kuikens, maar dat het bij de kievit erop lijkt dat het niet zo is. Nu wil ik nog niet vooruit lopen op de uitkomsten van onderzoek dat nog gaande is, maar ik kan u al wel vast dit zeggen dat het er langzamerhand op begint te lijken dat het bij de kievit ook zo is,

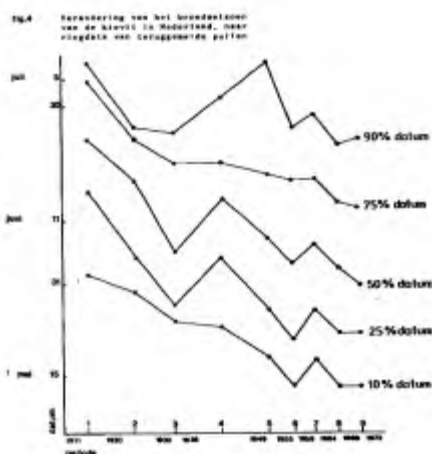
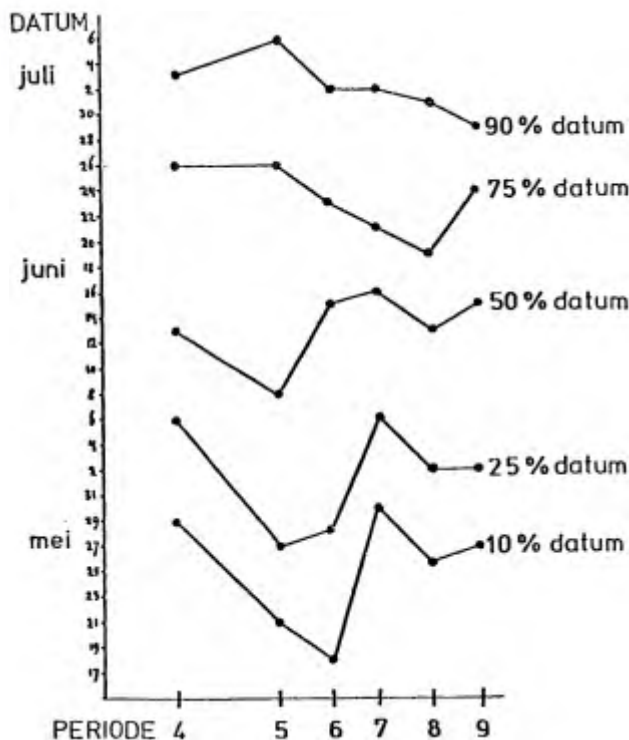

fig.5 Verandering van het broedseizoen van de kievit in Friesland, naar ringdata van teruggemelde pullen.

DONATIES 1977

Mogen wij U vriendelijk verzoeken om, indien U dat nog niet heeft gedaan, Uw donatie voor 1977 via de U gezonden accept-girokaart aan ons te doen toekomen?

& u

Als uitgave van een kritische stichting heeft argus de taak waakzaam te zijn. Onze legendarische naamgenoot mag dan verschalkt zijn door goddelijk ingrijpen, op een dergelijke deus ex machina hoeft men thans niet te rekenen. Argus waakt, en goed. Maar om des te beter te kunnen waken, zoeken wij de hulp van onze lezers.

Komt U wanbeheer tegen, laat het ons weten. Een brief is weinig moeite en kan belangrijk zijn. Daarnaast zijn we bijzonder geïnteresseerd in fotomateriaal dat verband houdt met faunabeheer en beheerde fauna. Ook andere illustraties, anecdotes, citaten en dergelijke zullen onze onverdeelde aandacht krijgen. Alvast bedankt!

verkoop

De Meerkoeit
uitgave vogelwerkgroep Noord-hollands noorderkwartier
prijs f 14,95 verzendkosten f 1,20

Poster Stichting Kritisch Faunabeheer
prijs f 4,00 p.st., verzend - kosten f 2,00

Stickers Stichting Kritisch Faunabeheer (groot, 4 verschillende teksten)
prijs f 4,00 per vier stuks verzendkosten f 0,45

Stickers Stichting Kritisch Faunabeheer (klein, 8 stuks)
prijs f 2,50 per set verzendkosten f 0,45

Bestellingen via de penningmeester Stichting Kritisch Faunabeheer, postgiro 3522188 te 's Gravenhage.

Nota Stichting Kritisch Faunabeheer op het voorstel tot wijziging van de jachtwet
prijs f 1,50 verzendkosten f 1,20

archief

Het archief van de Stichting Kritisch Faunabeheer is gevestigd te Schoorl. Materiaal voor het archief dient gezonden te worden naar de heer J. Kattens, archivaris S.K.F. Boksdorplantsoen 9, Schoorl.

IK WIL AKTIEF ZIJN VOOR DE STICHTING KRITISCH FAUNABEHEER.
MIJN VOORKEUR HEB IK HIERONDER AANGEGEVEN.

HANDEKENING:

heer/mevr./meij.		PROPAGANDA
		NIEUWSGARING
adres:		ONDERZOEK
		LEZINGEN
te		VELDAKTIVITEITEN
		FILM FOTO DIENST
(s.v.p. met blokletters invullen)		DOCUMENTATIE

AAN DE STICHTING KRITISCH FAUNABEHEER

Naar aanleiding van Uw oproep in Argus geef ik de volgende
nieuwe donateur(s) op:

naam van de heer/mevr./meij. _____
NIEUWE
donateur adres: _____
te: _____
(s.v.p. met blokletters invullen)

Tegen een jaarlijkse donatie van f _____

naam van de heer/mevr./meij. _____
NIEUWE
donateur adres: _____
te: _____
(s.v.p. met blokletters invullen)

tegen een jaarlijkse donatie van f _____

Bij een jaarlijkse donatie van f10,- of hoger ontvangt men
ons tijdschrift Argus, dat viermaal per jaar verschijnt,
gratis.

Bestellingen en betalingen via de penningmeester Stichting
Kritisch Faunabeheer, postgiro 3522188 te 's Gravenhage.

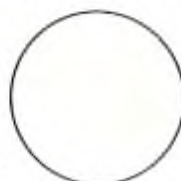

Stichting Kritisch Faunabeheer

Postbus 76

's_GRAVELAND

KAN ONGEFRAKKEERD
WORDEN VERZONDEN

Stichting Kritisch Faunabeheer

Antwoordnummer 172

's_GRAVELAND

Stichting Kritisch Faunabeheer

Postbus 76

's_Graveland

De aan ommezijde vermelde
Nieuwe donateur(s) is/zijn
aangebracht door

(naam)

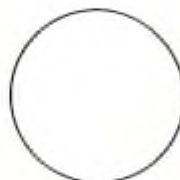
(adres)

(woonplaats)

zend mij a.u.b. 1/2 sticker(s)

handtekening

KAN ONGEFRAKKEERD
WORDEN VERZONDEN

Stichting Kritisch Faunabeheer

Antwoordnummer 172

's_GRAVELAND

Stichting Kritisch Faunabeheer

Postbus 76

's_Graveland